

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

Senior a sociální sítě se zvláštním zřetelem na Facebook

Bakalářská práce

Autor: Tereza Votrubová
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na etopedii
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Petra Kalibová

Zadání bakalářské práce

Autor: Tereza Votrubová

Studium: P14P0470

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na etopedii

Název bakalářské práce: **Senior a sociální sítě se zvláštním zřetelem na Facebook**

Název bakalářské práce AJ: Senior and social networks With special focus on Facebook

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se orientuje na rostoucí skupinu seniorů na sociálních sítích, a to především na sociální síti Facebook. Cílem práce je s oporou o odbornou literaturu zjistit, jak senioři používají sociální sítě. Teoretická část práce se bude zabývat pojmy jako senior, sociální síť, Facebook, senior a sociální sítě. Vzhledem k cíli a zaměření práce bude zvolena kvalitativní výzkumná strategie, metodou sběru dat bude polostrukturovaný rozhovor a data budou zpracovávána pomocí otevřeného kódování. **Klíčová slova:** senior, sociální síť, facebook

CHATFIELD, Tom. 50 myšlenek, které musíte znát. Digitální svět. 1. vyd. Bratislava: Slovart, 2013. 208 s. ISBN 978-80-7391-720-3 LALÍK, Michal. Práce s počítačem pro seniory. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. 152 s. ISBN 978-80-247-4136-9 PAVLÍČEK, Antonín. 1977- Nová média a sociální sítě. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2010. 181 s. ISBN 978-80-245-1742-1

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Petra Kalibová

Oponent: Mgr. Iva Junová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 6.11.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu. Prohlašuji také, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 1/2013 (Řád pro nakládání se školními a některými jinými autorskými díly na UHK).

V Hradci Králové dne 21. 3. 2017

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala Mgr. et Mgr. Petře Kalibové za odborné vedení mé bakalářské práce, za cenné rady, připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce. Mé poděkování patří i účastníkům výzkumného šetření.

Anotace

VOTRUBOVÁ, Tereza. *Senior a sociální sítě se zvláštním zřetelem na Facebook*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 55 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá problematikou seniorů na sociálních sítích se zvláštním zřetelem na Facebook. V teoretické části práce uvádím popis cílové skupiny seniorů, také se věnuji sociálním sítím, u kterých se zabývám jejich podstatou, ale i riziky a pozitivy. Zvláštní pozornost je poté věnována Facebooku. Poslední část se věnuje současným výzkumům souvisejících s používáním internetu a sociálních sítí seniory. Ve výzkumné části je využito kvalitativní metody sběru dat, která se opírá o rozhovory se čtyřmi seniory, kteří jsou uživateli sociálních sítí. Cílem práce je zjistit, jakým způsobem senioři používají sociální sítě. Přesněji co je vede k jejich zakládání, jaké mají zkušenosti, co na sociálních sítích nejvíce využívají, v čem vnímají jejich rizika i pozitiva a kolik času na nich ve svém volném čase tráví.

Klíčová slova: senior, sociální síť, Facebook

Annotation

VOTRUBOVÁ, Tereza. *Senior and social networks with special focus on Facebook*. Hradec Králové: Pedagogical faculty, University of Hradec Králové, 2017. 55 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis is focus on problems of seniors and social networks, special attention is dedicated to Facebook. In the theoretical part, the seniors are described as a target group of research and the part is also devoted to social media. The subject matter of social network is stated and risks and positives of using Internet are provided. Furthermore, current research dealing with the use of Internet and social media by seniors is mentioned. In the research part, the qualitative methods of data collection are used and the research is based on interviews with four seniors who are users of social networks. The aim of thesis is to determine how seniors use social networks. Precisely what leads them to create profiles, what are their experiences, what they most used on social network, how they perceive their risks and positives, and how much free time they spend on social media.

Key words: senior, social network, Facebook.

Obsah

Úvod	8
1 Uvedení do problematiky stárnutí a stáří	10
1.1 Proces stárnutí	11
1.2 Stáří jako životní etapa.....	12
1.3 Vymezení pojmu senior	15
2 Sociální sítě	17
2.1 Sociální sítě v České republice	18
2.2 Sociální sítě ve světě	19
2.3 Pozitiva i negativa sociálních sítí	21
2.3.1 Pozitiva sociálních sítí	22
2.3.2 Negativa sociálních sítí.....	23
3 Facebook	28
3.1 O Facebooku obecně, historie	28
3.2 Služby a aplikace Facebooku	29
4 Senioři, jejich volný čas, využívání internetu a sociálních sítí	33
4.1 Volný čas seniorů	33
4.2 Senioři ve světě internetu a sociálních sítí	35
5 Výzkumné šetření	38
5.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky	38
5.2 Výzkumné metody a zdůvodnění výzkumné strategie.....	39
5.2.1 Metoda sběru kvalitativních dat	40
5.2.2 Metoda zpracování dat.....	41
5.3 Výzkumný vzorek	41
5.4 Výsledky výzkumu.....	43
Závěr	50
Zdroje	51

Úvod

O využívání sociálních sítí se v poslední době hovoří velmi často, je to tedy velmi aktuální téma. Tyto diskuze však směřují především k cílové skupině dětí a mládeže ve školním věku. Na toto téma existuje již několik publikací a výzkumů, ve kterých se zabývají vlivem, riziky, pozitivy a třeba i využitelností sociálních sítí. Jinak je tomu ale u starších věkových skupin, v tomto odvětví je značná mezera, proto jsme se rozhodli prozkoumat věkovou skupinu, o které se v souvislosti se sociálními sítěmi téměř nemluví, jsou jí senioři. Zajímavé ovšem je, že senioři jsou jednou z nejrychleji rostoucích skupin v užívání sociálních sítí. To byl jeden z důvodů, proč jsme se rozhodli zaměřit na tuto méně probádanou oblast a informovat nás, sociální pedagogy, ale i ostatní veřejnost o tom, jak senioři sociální sítě využívají. Výběrem tématu bychom chtěli poukázat na ne méněcennost tohoto fenoménu, který by si dle našeho názoru zasloužil větší pozornost ve společnosti i v řadě odborníků.

Nepochybně se vzhledem ke studovanému oboru Sociální pedagogika se zaměřením na etopedii, můžeme ve svém budoucím povolání setkat s cílovou skupinou seniorů, a to například v domově pro seniory. A vzhledem k tomu, že se během studia setkáváme v předmětech s problematikou a aktuálností sociálních sítí, bylo by dobré umět aplikovat tyto vědomosti i u méně obvyklé skupiny, se kterou bychom se v povolání mohli setkat.

Cílem bakalářské práce je tedy s oporou o odbornou literaturu zjistit, jak senioři používají sociální sítě. Pro potřeby práce je hlavní výzkumná otázka totožná s cílem práce. Tento cíl jsme dále konkretizovali dílčími výzkumnými otázkami, na které se v této práci snažíme odpovědět: Co vede seniory k zakládání osobních profilů na sociálních sítích (Facebooku) a jaké jsou jejich prvotní zkušenosti? Jaké druhy sociálních sítí senioři používají a jaké znají? Jaké aplikace a funkce senioři na Facebooku nejčastěji a nejraději využívají? V čem senioři vnímají pozitiva a negativa sociálních sítí a konkrétně Facebooku? Kolik času senioři tráví na sociálních sítích (Facebooku)?

V souladu s cílem práce je zvolena kvalitativní výzkumná strategie, metodou sběru dat je polostrukturovaný rozhovor, analýza dat se opírá o doslovnou transkripci a následné otevřené kódování.

Tato práce by mohla být užitečná studentům sociálně-pedagogických oborů, ale i odborníkům, kteří se o cílovou skupinu seniorů zajímají. Myslíme si, že by mohla posloužit i seniorům, kteří se zajímají například o možnosti sociálních sítí a o jejich rizika.

1 Uvedení do problematiky stárnutí a stáří

Jelikož se bakalářská práce zabývá skupinou, označovanou senioři, je nezbytné zmínit důležitou terminologii, která nám umožní ucelený přehled o této cílové skupině. Úvodní kapitola tedy pojednává o procesu stárnutí a o stáří jako o životní etapě ve vývoji člověka. Dále se zaměřujeme na přímé označení senior.

V dnešní době je stárnoucí populace velkým fenoménem. Již tomu není tak, že by bylo výjimkou dožít se šedesáti let. V důsledku přirozeného vývoje společnosti prošlo stáří během staletí velkou přeměnou. Dochází především k rozvoji ve zdravotnictví (nové léky, metody léčby), díky kterému se člověk dožívá vyššího průměrného věku.

Věda, která se zabývá problematikou stáří a stárnutí, nese název **gerontologie**, který je odvozen od řeckého slova *geron* (gen. *gerontos*) – stařec. (Kalvach a kol., 2004) Gerontologie je interdisciplinární vědní disciplína (vychází z poznatků jiných vědních disciplín), zároveň je to věda integrovaná a komplexní, vytváří vlastní metody poznávání, které jsou důležité pro další rozvoj vědy o stárnutí a stáří. (Pacovský, 1990)

Kalvach a kol. (2004) dělí gerontologii na:

- **Gerontologie experimentální** (někdy též teoretická) – zabývá se stárnutím živých organismů. Hledá odpovědi na otázku: Proč a jak ke stárnutí dochází? (Kalvach a kol., 2004). Podle Pacovského (1990, s. 15) je experimentální gerontologie „*specificky orientovaný a prováděný pokus*“. Teoretická gerontologie vytváří teoretický základ pro praxi a vyhledává, shromažďuje poznatky o základních mechanismech stárnutí.
- **Gerontologie sociální** – vychází z řady věd, jako je psychologie, pedagogika, sociologie atd., které dále syntetizuje ve prospěch starého člověka. Zajímá se o vzájemné vztahy mezi společností a starým člověkem. Mimo jiné se zabývá i problematikou populačního stárnutí. (Kalvach a kol., 2004)
- **Gerontologie klinická** – se zabývá zdravotním a funkčním stavem starých lidí (Kalvach a kol., 2004). Podle Pacovského (1990) klinická gerontologie pohlíží na starého a stárnoucího člověka jako na jedince, u kterého posuzujeme jeho zdravotní stav. Součástí klinické gerontologie je geriatrie jako oblast medicíny zaměřující se na specifické choroby ve stáří, které mají obecnou platnost. Je důležité nezapomenout respektovat veškeré zvláštnosti stáří.

1.1 Proces stárnutí

Stárnutí neboli involuce je proces plný změn, kterým prochází živý organismus. Tento proces probíhá již od početí, avšak za jeho počátek můžeme považovat až pokles funkcí organismu, který nastává po dosažení sexuální dospělosti. (Kalvach a kol., 2004) Jedná se o přirozený proces, který se týká nás všech a nikdo z nás ho nemůže zastavit.

Mühlpachr (2004, s. 22) definuje stárnutí (také gerontogeneze) jako: „*zákonitý, druhově specifický celoživotní proces, jehož involuční projevy se stávají zřejmější ve 4. deceniu, event. na přelomu 4. a 5. decennia*“. Dále uvádí, že každý stárne v některých aspektech odlišně od ostatních vrstevníků. Jedná se tedy o individuální proces, který se odvíjí od různorodé genetické výbavy, ale je dán i životosprávou, zdravotním stavem a životními podmínkami, ve kterých se jedinec nachází. Důležité jsou také interakce s prostředím.

Stárnutí je „*přirozený proces, při kterém jsou ohroženy některé faktory*“. (Dessaint, 1999, s. 19) Dále autorka poukazuje na to, že i když stárnutí nelze zastavit, můžeme se snažit ho vhodnými způsoby zpomalit, přizpůsobit se mu a pozitivně ho využívat.

Encyklopedický slovník (1993, s. 1037, in Kozáková a Müller, 2006, s. 8) definuje stárnutí jako: „*přirozenou degradaci organismu po dovršení vývojové fáze (dospělosti, zralosti)*.“

Biologická involuce

Podle Mühlpachra (2004, s. 22) biologická involuce „*vychází z individuálních genetických dispozic, t. č. není spolehlivě ovlivnitelná s výjimkou experimentální celoživotní restrikce příjmu potravy*“.

Pro zlepšení stavu organismu ve stáří se používají geriatrika nepravá – léky dodávající seniorovi látky, které v jeho organismu chybí (minerály, hormony, vitamíny). Mohou ovlivňovat také prokrvení, průtok krve, mozkovou činnost či sexuální potenci. Je důležité podotknout, že jsou to látky, které pouze pozitivně podporují organismus, nikoli geriatrikum pravé, které by ovlivňovalo biologické procesy stárnutí, protože takové geriatrikum neznáme. (Mühlpachr, 2004)

Tělesná involuce

Ve věku nad šedesát let se tempo tělesné involuce zrychluje. Dochází k rapidním změnám. Viditelně je poškozen pohybový aparát, dochází ke zhoršení pohybové koordinace, k úbytku svalové hmoty a k úbytku kostní výplně. Velice rizikový je ochablý imunitní systém, který podporuje náchylnost k nemocem. Může docházet k poruchám močového měchýře, k poruchám trávicí trubice, ale i k opotřebenosti chrupu a s tím související zažívací potíže. (Mühlpachr, 2004)

Klesá vitální kapacita plic, která je až o polovinu nižší, než u mladého dvacetiletého jedince. (Říčan, 1989, s. 371 in Mühlpachr, 2004, s. 23) V oběhovém systému dochází ke snížení průtoku krve orgány. Zasažen je i nervový systém, kde dochází ke zpomalení nervového vedení, k poruchám spánku a ke zhoršení výbavnosti i vstřípivosti. (Mühlpachr, 2004)

Kozáková a Müller (2006) vypisují výčet změn u smyslových orgánů. Dochází k poruchám sluchu, nejčastěji jde o zhoršení sluchové ostrosti pro tóny vyšší frekvence. U zraku je zhoršená adaptace na tmou a světlo. Chut' a čich ubývají na intenzitě, dochází k jejich oslabení. Hmat začíná být lehce otupený a práh bolesti se zvyšuje, to znamená, že staří lidé snesou více bolesti.

Duševní involuce

Je těžko rozpoznatelné, které duševní involuční změny jsou přirozené a které jsou důsledkem nějaké psychické poruchy jako neurózy, deprese, paranoidity. Avšak můžeme usuzovat, že duševní činnost se během procesu stárnutí zpomaluje, např. přepočítávání peněz při nákupu. Duševní stárnutí je úzce spjaté s biologickým stárnutím, postupná změna tělesného vzhledu a společenských faktorů může vést k duševní involuci. Mezi typické rysy stáří patří ztráta zájmu o okolí, hodnoty, koníčky. Obecně nejznámějším rysem je špatné snášení změn např. stěhování a ztráta zájmu o udržování vztahů s určitými osobami. (Mühlpachr, 2004)

1.2 Stáří jako životní etapa

Jak jsme již zmiňovali výše, stáří neboli senium je výsledkem procesu stárnutí. Existuje celá řada definic stáří, mezi ně můžeme zařadit například. „*Stáří je obecným označením pozdních fází ontogeneze, přirozeného průběhu života.*“ (Mühlpachr, 2004, s. 18) Také tvrdí, že stáří není chorobou, avšak přiznává, že se tak může zdát právě kvůli celé řadě

chorob, které ve stáří někteří prožívají. Dále zde konstatuje, že se funkční a zdravotní stav seniorů zlepšuje, našim cílem je zlepšení podpořit a dbát i na prevenci nesoběstačnosti seniorů. Dle Pacovského (1990, s. 29) je stáří „*poslední ontogenetickou vývojovou etapou*“, na kterou dle Vágnerové (2000) společnost pohlíží jako na období chátrání. Myslíme si, že stáří lidé jsou pro společnost nevýznamní. V dnešní době máme pro tento postoj označení: ageismus – odmítání starých lidí, kteří jsou vnímáni jako přítěž pro společnost, společnost od těchto lidí neočekává žádný nový přínos.

Další autor upozorňuje na skutečnost, že „*stáří je zároveň tělesný, psychický, sociální a duchovní jev*“. (Gruss, 2009, s. 11) Rozlišuje stáří rané (třetí období) a stáří pozdní (čtvrté období). Třetí období je věkově ohraničené od 60 do 80 let. Čtvrté období už je považováno za období úpadku lidského života, který je pomyslně vymezen hranicí 80 až 100 let. (Gruss, 2009)

Třetí věk je součástí členění lidského života podle etap: první věk (dětství a mládí), druhý věk (dospělost) a třetí věk (stáří). Čtvrtý věk je považován za období závislosti starého člověka na ostatních lidech. (Kozáková a Müller, 2006)

Podle Kalvacha a kol. (2004) je pro stáří typická individuálnost příčin a projevů této životní etapy, která vede k obtížnému vymezení stáří. Většinou se tedy rozlišuje stáří kalendářní, sociální a biologické.

a) Kalendářní stáří: někdy nazýváno jako chronologický věk. „*Kalendářní věk je dán datem narození.*“ (Pacovský, 1990, s. 15) Toto vymezení nám přináší jednoduchost a jednoznačnost. Vymezení je zde dané věkem, od něhož dochází k nápadnějším involučním změnám. (Kalvach a kol., 2004)

B. L. Neugarten uvádí za počátek stáří věk 65 let, stáří člení na:

- *65-74 let: mladší senioři - problematika penzionování, volného času, aktivit, seberealizace*
- *75-84 let: staří senioři - problematika adaptace, tolerance zátěže, specifického stonání, osamělosti*
- *85 a více let: velmi staří senioři - problematika soběstačnosti a zabezpečení*
(Neugarten, 1966, in Kalvach a kol., 2004. s. 47)

Světové zdravotnické organizace (WHO):

- *Rané stáří. 60-74 let -> Starší, stárnoucí člověk, vyšší věk.*
- *Vlastní stáří. 75-89 let -> Pokročilé pravé stáří, senium.*
- *Dlouhověkost. 90 let a více.*

(Kozáková a Müller, 2006, s. 9)

Příhoda dělí stáří:

- *60-74 senescence, počínající, časné stáří*
- *75-89 kmetství, senium, vlastní stáří*
- *90 a více patriarchium, dlouhověkost*

(Příhoda, 1974, s. 62, in Mühlpachr, 2004, s. 20)

b) Sociální stáří

Za počátek sociálního stáří je obvykle považován odchod do důchodu, kterým vzniká nárok na starobní důchod (Kozáková a Müller, 2006). Avšak podle Pacovského (1990, s. 16) „*Stáří nelze ztotožňovat se zákonným nárokem na starobní důchod!*“, a to protože nárok na starobní důchod se v různých státech liší, může se lišit i podle pohlaví.

V tomto období dochází k mnoha sociálním změnám, jako je změna ekonomického zajištění, změna doposud uskutečňovaného životního stylu, která může souviset právě se změnou ekonomické situace, ale především dochází ke změnám v sociálních rolích. (Kalvach a kol., 2004). Podle Vágnerové (2000) vedou změny rolí ke ztrátě individuálních specifíků, k nárůstu anonymizace a ke zvětšení závislosti starého člověka na společnosti.

Podle Stuart-Hamilton (1999) je sociální věk věkem, ve kterém společnost očekává nějaké chování, které je přiměřené k biologickému věku daného jedince.

c) Biologické stáří

Biologické stáří je dle Kalvacha a kol. (2004, s. 48) „*označení pro konkrétní změnu involučních změn daného jedince*“. Za involuční změny považujeme např. pokles funkční zdatnosti, atrofii, změny v adaptačních a regulačních mechanismech. Jmenované změny často souvisí s chorobami, které se ve vyšším věku často vyskytují, jako je např. ateroskleróza. Biologické stáří se v dnešní době příliš nevyužívá, stále tak máme neobjektivní vysvětlení skutečnosti, že lidé stejného chronologického (kalendářního) věku se liší mírou změn a zdravotním stavem. (Mühlpachr, 2004)

S biologickým stářím přichází mnoho tělesných změn: zmenšení tělesné výšky, snížení tělesné hmotnosti, úbytek svalstva, úbytek kostní hmoty, vrásčitá a suchá kůže, šedivění vlasů, pokles vitální kapacity plic, změny na chrupu (paradentóza), vady zraku, sluchu, čichu, chuti atd. (Kozáková a Müller, 2006)

Stáří je mimo jiné typické dosažením integrity, což je stav, kdy člověk přijímá svůj život pozitivně, zpětně ho hodnotí jako celek a chápe jeho význam. Stáří nám přináší mnoho změn a nových zkušeností, každý se s nimi vyrovnává odlišným způsobem. (Vágnerová, 2000)

1.3 Vymezení pojmu senior

Jelikož souhlasíme s tvrzením, že senior je vhodné označení pro osoby prožívající období stáří, a to vzhledem ke své emoční neutrálnosti a širokému využití (Příbyl, 2015), používáme v této práci označení senior. V běžné populaci se setkáváme i s jinými označeními např. „důchodce“, „starý člověk“ atd., na tento fakt poukazuje i výzkum (Sak a Kolesárová, 2012, s. 27), kde se dozvídáme, že většina lidí si pod pojmem senior představí důchodce, nebo starého člověka.

Pojem senior v této práci tvoří část samotného názvu této práce, pro snadnější práci s cílovou skupinou, považujeme terminologii slova senior za nezbytnou. Samotná terminologie je různorodá a poměrně složitá, lze ji poskládat z mnoha aspektů.

Při vymezení pojmu senior nesmíme opomenout na skutečnost, že se jedná o kategorii, ve které se prolínají biologicko-medicínské aspekty se sociologickými. „*Senior je člověk v završující životní fázi se specifickým postavením ve společnosti.*“ (Sak a Kolesárová, 2012, s. 25). Které sociální a biologicko-medicínské aspekty vybíráme k vymezení seniora, záleží na hodnocení subjektu. Například věk je sice spíše formálním označením identity seniora, ale je lehce identifikovatelný, na rozdíl třeba od zdravotního stavu, který nelze zjistit ihned. Podle výzkumu Saka a Kolesárové (2012, s. 26), který měl za cíl zjistit názor na věkové ohraničení seniorů, lze říci, že česká populace s přihlédnutím k individuálním charakteristikám označuje seniory 60. a 70. rokem věku. Petřková a Čornaničová (2004, s. 27) člení seniory na mladé seniory: 60-74 let, staré seniory: 75-89 a velmi staré seniory: věk nad 90.

Z výše uvedeného textu o vymezení pojmu senior jsme dospěli k závěru, že v této práci budeme využívat věkové ohraničení seniorů od 60-74 let, tedy dle Petřkové a Čornaničové (2004) takzvaní mladí senioři. Toto věkové rozmezí si určujeme vzhledem k našemu vnitřnímu předpokladu o skutečnosti, že v této věkové skupině najdeme nejvíce vhodných respondentů. V úvodní kapitole se také seznamujeme se specifiky naší cílové skupiny, které jsou pro výchozí kapitoly a pro následný výzkum velmi důležitou složkou.

2 Sociální sítě

Troufáme si tvrdit, že dochází stále k většímu využívání sociálních sítí, a nehovoříme zde již pouze o rovině „mládí“, ale k nárůstu dochází i mezi dospělými, či dokonce staršími jedinci. Každý je však může využívat pro různorodé účely. Někdo je využívá ke komunikaci, jiní je mohou používat ke sdílení informací a fotografií a někdo jen pro zábavu. V této kapitole se tedy zaměříme na nejrozšířenější sociální sítě, které jsou věkově otevřené i seniorům (myslíme tím sociální sítě na internetu).

Pojem sociální síť se v odborné literatuře objevuje většinou ve velmi obdobných definicích, ve kterých je základem sdílení informací a nějaká sociální interakce. Například podle Kožíška a Píseckého (2016, s. 24) je sociální síť: „*Internetová služba, která umožňuje svým členům vytvářet veřejné, zavřené, nebo i firemní profily, prezentace, diskuzní fóra, a nabízí prostor pro sdílení fotografií, videí, obsahu a dalších aktivit.*“ Pavlíček (2010, s. 127) doplňuje: „*Internetové sociální sítě přenášejí do digitálního prostředí vazby z reálného světa.*“ Král (2015, s. 17) chápe sociální síť jako: „*virtuální propojení lidí a skupin, mezi nimiž lze sdílet informace*“. Král (2015) dále ve své knize uvádí, že sociální sítě umožňují pestré možnosti sdílení informací a některé sociální sítě se do jisté míry i odlišují. Za sdílení informací pak považuje například komentování příspěvků, sdílení fotografií, psaní vlastních příspěvků atd. Za nejznámější a nejrozšířenější síť považuje Facebook, s tímto tvrzením se shoduje i s Kožíškem a Píseckým (2016) a s Chatfieldem (2013). Avšak o známosti Facebooku ví již široká veřejnost. Já osobně jsem uživatelem Facebooku a jiný druh sociální sítě prozatím nevyužívám, proto je pro mě Facebook slovní obrat, při kterém si představím sociální síť jako takovou.

Pokud bychom se podívali do historie, tak se k nám první služby ve formě sociálních sítí dostávají během devadesátých let, tenkrát se jednalo o jakési zdokonalené chatovací místnosti (webové stránky pro chatování). Na chatovací místnosti navázali studenti Cornellovy univerzity založením webové stránky TheGlobe v roce 1994, v podstatě se jednalo o vychytanější digitální prostor pro zveřejňování informací. V roce 1995 byla založena stránka Classmates, která měla za cíl nabídnout možnost navazovat vztahy se svými spolužáky, na Classmates navazovaly obdobné stránky jako např. Friends Reunited. V roce 2003 pak založení Myspace, která přinesla novinku v podobě prozkoumávání kulturní scény, dochází ke sdílení hudby a videí. Rok 2004 nám nabízí

další, dnes nejnámější sociální síť, Facebook, která nabízí již téměř vše, co by klient od sociální sítě mohl očekávat a stále se zdokonaluje. Od roku 2006 je nám nabízen i Twitter, který má obdobný vliv jako Facebook. (Chatfield, 2013)

2.1 Sociální sítě v České republice

Druhy sociálních sítí založených v České republice jsme vybrali vzhledem k jejich známosti a věkové neomezenosti. Zohlednili jsme i náš předpoklad, že by je naše cílová skupina mohla alespoň znát, možná i využívat. Mezi tyto české sítě tedy zařazujeme Xchat.cz, Lidé.cz, Spolužáci.cz, a Seznamka.cz.

Lidé

Za největší českou sociální síť považujeme webovou stránku Lidé.cz, která se v současné době zaměřuje na diskuzní fóra, uživatelské profily a na soukromé chaty (Kožíšek a Písecký, 2016). Uživatelsky je tato webová stránka spojena se sociální sítí Spolužáci a slouží také pro ukládání a sdílení fotografií a pro internetové kurzy. (Burian, 2014) Lidé.cz je provozovaná firmou Seznam.cz, cílem této služby je především navazování nových kontaktů, seznamování a sblížování. Tak jako je tomu u většiny sociálních sítí, před užíváním služby si nejprve zakládáte svůj vlastní profil. Do osobního profilu se mohou nahrávat alba, osobní údaje, zájmy a mnoho dalšího. Například vaše fotografie pak mohou ostatní lidé ohodnotit podle toho, jak se jim líbí. Velmi oblíbenou službou této stránky je seznamka, pomocí které můžete najít vhodný protějšek z vašeho okolí. (Šanc, 2006)

Chat (Xchat)

Kopecký (2007) popisuje chat jako nejrozšířenější internetovou anonymní komunikaci, kde samotná anonymita představuje velký potenciál. Komunikace je v podobě textu, který je někdy doplňován o tzv. emotikony (smajlíky). Chaty umožňují navazování sociálních vazeb, partnerských a přátelských kontaktů. Mimo jiné mohou rozvíjet i abstrakci a verbální i nonverbální schopnosti. Existují i chaty, které se neomezují pouze na přenos textu, ale uživatelé si vytváří i svou virtuální identitu (postavu), pod kterou vystupují. Těmto chatům říkáme avatar chaty, kde avatar představuje zástupnou postavu.

Dnes již nemusíme k chatování stahovat speciální počítačové programy, máme možnost navštěvovat chatovací weby – například **Xchat**. Který definuje Kožíšek a Písecký

(2016, s. 25) jako: „*kdysi významnou sociální síť, která v současné době nabízí hlavně chatovací služby*“.

Spolužáci

Spolužáci jsou podle Kožíška a Píseckého (2016, s. 25) „*Portál sloužící k setkávání současných i bývalých spolužáků v uzavřených skupinách.*“ Podle Buriana (2014) se jedná o obdobu americké stránky Classmates. Dále doplňuje, že neslouží pouze k chatu, ale je tvořen i pro ukládání a sdílení multimédií. Tuto webovou stránku dále popisuje ve svém průvodci „Internet pro seniory“ v kapitole o zábavě Miroslav Šanc (2006). Webová stránka Spolužáci umožňuje vyhledat spolužáky, se kterými již nejsme v kontaktu. Spolužáka můžeme vyhledat pomocí jeho jména nebo lze vybrat město a přímo danou školu. Po přihlášení nastává prostor pro komunikaci s ostatními spolužáky.

Seznamka

Seznamka je jedna z nejstarších seznamovacích sítí v České republice (Kožíšek a Písecký, 2016). Nabízí řadu inzerátů určených pro seznámení všech věkových kategorií. Inzeráty lze vyhledat podle různých kritérií např. podle věku nebo místa bydliště a následně si zobrazit detail inzerátu. Pokud se vám inzerát líbí, můžete na něj odpovědět a sdělit pár informací o vaší osobě. Inzeráty nemusíte jen vyhledávat, ale můžete si kdykoli vytvořit vlastní inzerát. (Šanc, 2006)

2.2 Sociální sítě ve světě

V dnešní době nám jako náročným uživatelům sociálních sítí nestačí pouze nabídka z českého prostředí, vyhledáváme co nejznámější a tím pádem i nejrozšířenější sociální sítě všude ve světě. Mohou nám totiž nabídnout širší možnost komunikace a vyhledávání nových kontaktů. Níže se seznámíme s nejpoužívanějšími zahraničními sociálními sítěmi (Instagram, Myspace, LinkedIn, ...), které jsou otevřené uživatelům všech věkových kategorií, tedy i seniorům. Předpokládáme, že mnoho z nich je atraktivních i pro naši cílovou skupinu. Facebook v této části práce již nezmiňujeme, podrobně ho popisujeme v samostatné hlavní kapitole, nicméně ho samozřejmě zařazujeme na první místo mezi zahraničními sociálními sítěmi.

Instagram

Instagram je: „*Služba nabízející zveřejňování fotografií a videosekvencí, které mohou být upravené grafickým filtrem. Uživatelé zveřejňovaný obsah označují „Hashtagy“, které usnadňují vyhledávání podobných témat.*“ (Kožíšek a Písecký, 2016, s. 26)

Myspace

Myspace popisuje Pavlíček (2010) jako internetovou sociální síť, která byla do příchodu Facebooku nejoblíbenější sociální sítí ve světě. Funkčně je velmi podobná Facebooku (sdílíme osobní informace, nálady i novinky), umožňuje však navíc osobní upravitelnost profilu, hraní her, tvorbu playlistů a přehrávání hudby a filmů. Cílem je spojit kulturní dění mezi lidmi v reálném čase.

Youtube

Youtube lze podle Píseckého a Kožíška (2016) z části považovat za sociální síť, která je prezentována jako největší video služba na světě. Pavlíček (2007) hovoří o více než 100 milionech návštěvníků denně. Uživatelé Youtube si mohou zdarma přehrávat videa, ale i se zaregistrovat a sdílet videa či filmy s ostatními uživateli. Velmi dobře také funguje přemístování videí na libovolné stránky, většinou blogy.

Twitter

Twitter je sociální síť fungující od roku 2006, která měla po pěti letech více než 200 milionů uživatelů. Je to zároveň jediná sociální síť, která je svým vlivem srovnatelná s Facebookem (Chatfield, 2013). K Chatfieldovi se přidává i Kirkpatrick (2011), s tvrzením, že Twitter mnoho uživatelům připomíná Facebook, a to především kvůli jejich společnému důrazu na rychlé sdílení informací jednotlivci. Kožíšek a Písecký (2016, s. 26) ve své publikaci píší o podstatě Twitteru: „*umožňuje uživatelům psát krátké zprávy, tzv. tweety o délce maximálně 140 znaků*“. Tyto tweety pak mohou sledovat další uživatelé neboli odběratelé.

LinkedIn

LinkedIn definuje Kožíšek a Písecký (2016, s. 26) jako: „*Profesní sociální síť, která nabízí možnost vložení životopisu, odborných článků a dalšího obsahu.*“ LinkedIn v nadcházejícím textu popisuje Král (2015). Pro založení vlastního profilu se musíte zaregistrovat pomocí vašeho celého jména a e-mailové adresy, přihlásíte se pomocí vámi zadaného hesla. Následně si vyberete buď bezplatný účet Basic, nebo účet

s rozšířenými funkcemi Premium, který je zpoplatněn. Zbývá už jen vyplnit osobní informace, které si můžete před neregistrovanými uživateli skrýt. Na LinkedInu můžete jako zaměstnavatel vyhledávat své potenciální zaměstnance a naopak lidé shánějící zaměstnání mohou vyhledávat adekvátní nabídky. Je také velmi oblíbený u personalistů, kteří pomocí této služby sbírají informace o budoucích zaměstnancích. Shromažďují se zde odborníci skrz různé spektrum oborů, kteří s uživateli mohou sdílet své zkušenosti a předávat cenné rady, za cílem větší produktivity v kariéře. LinkedIn umožňuje i komunikaci a sdílení zpráv mezi uživateli.

Skype

Ačkoli se komunikační program Skype mezi sociální sítě běžně neřadí, pro potřeby práce jsme se rozhodli pracovat i s tímto programem. Vede nás k tomu především předpoklad, že je jako jeden z mála mezi staršími věkovými kategoriemi využíván.

Skype je internetová bezplatná komunikační služba, jejíž používání je velmi snadné. Umožňuje mezikontinentální komunikaci téměř kdekoli na světě, čímž napomáhá udržovat vztahy na velkou vzdálenost. Díky Skypu lze navazovat nové kontakty, učit se cizím jazykům nebo nahrávat konference. (Max a Ray, 2008)

2.3 Pozitiva i negativa sociálních sítí

Sociální sítě se nám v současnosti dostávají do podvědomí mnoha z nás. Jsou velmi oblíbené a rozšířené v široké společnosti. Bezpochybně nám nový online svět a sociální sítě přinášejí řadu výhod a v mnoha směrech nám i usnadňují život, avšak s výhodami jsou často spojené i nevýhody. V této kapitole nastíníme světlé, ale i stinné stránky sociálních sítí. Je důležité podotknout, že výhody se mohou prolínat s nevýhodami, a tudíž může představovat pozitivní stránka sociálních sítí zároveň i nebezpečí.

V této kapitole se budeme věnovat z většinové části negativům sociálních sítí, která jsou v dostupné literatuře mnohem častější. O podobné problematice hovoří i Mareš (2013), který předkládá pojem internetový paradox, o němž v poslední době hovoří psychologové. Týká se nových technologií, které jsou vyvíjeny za cílem lepší komunikace mezi lidmi, paradoxně je tomu u mnoha lidí jinak. Pravidelné uživatele totiž mohou izolovat od rodiny, přátel a tím narušit přirozenou mezilidskou komunikaci v reálném prostředí, která je podmíněna omezeným virtuálním vztahem.

2.3.1 Pozitiva sociálních sítí

Lacko (2014) popisuje výčet čtyř základních pozitiv sociálních sítí. Ve svém výčtu uvádí jako první **komunikaci a upevnění sociálních vztahů**, které považuje za největší výhodu sociálních sítí. Sociální sítě tedy napomáhají ke snadnější komunikaci a k vytváření a udržování kontaktů i po světě. Přinášejí nám nový význam slova přátelství jako sociálního spojení umožňujícího komunikaci. Druhým pozitivem jsou **informace**, které se na sociálních sítích a především na Facebooku šíří neuvěřitelnou rychlostí a nositeli informací jsou obyčejní lidé, kteří píšou o lokálních haváriích, a nikoliv novináři. Tím se sociální sítě stávají těžkým konkurentem většiny médií. Třetí světlou stránkou sociálních sítí je **sdílení**. Autor uvádí, že sdílení čehokoli mělo nesmírnou cenu už v daleké historii. Sdílení vám umožňuje podělit se o své zkušenosti, o zážitky, fotografie a naopak vy můžete čerpat ze sdíleného obsahu vašich přátel. Sociální sítě přímo podporují **diskuzi**, která je čtvrtým pozitivem v autorově výčtu. Denně můžeme pročítat a komentovat statusy svých přátel, ale i vlivných osobností, jako například politiků a sociologů, i ti si často zakládají své osobní profily, na kterých s nimi můžeme diskutovat, nebo jim předávat své názory.

Vzdělávání přes sociální sítě

Velmi zajímavou a v poslední době odborníky diskutovanou výhodou by mohlo být vzdělávání skrze sociální sítě.

Z článku od autorů Muñoz a Towner (2011) vyplynulo, že by sociální sítě mohly být účinně využívány ve vzdělávání. Avšak pouze jako doplňkový nástroj k formálnímu vzdělávání. Zároveň by se měl dodržovat formální a profesionální přístup mezi studentem a vyučujícím. Také usnadňují vzájemnou interakci a komunikaci mezi studenty, ale i mezi studenty a vyučujícími, mimo to mohou sdílet i získané zkušenosti. Studenti preferují stránku Facebook, na které komunikují nejvíce. Nabízí jim spolupráci přes třídní profil, na kterém jsou kontakty na vyučující. Díky tomu může docházet k soukromé komunikaci přes chat, či veřejné komunikaci pomocí příspěvků na zdi.

Dalším příkladem je sedmítýdenní program, který má za cíl pomoci studentům s úvodními týdny v prvním ročníku, a to vše pomocí Facebooku. Tento program představuje krok kupředu v objevování potenciálu on-line sociálních sítí v rámci

univerzitního prostředí. Zároveň využívá skupinové komunikace, která nabízí vzájemnou podporu v prvním roce studia. (Diggins, Rísquez, Murphy, 2011)

Messengary (Instant Messaging)

Komunikaci prostřednictvím Messengarů hodnotíme spíše jako pozitivní stránku internetové komunikace či sociálních sítí, jelikož nám umožňují rychlou bezprostřední komunikaci. Více již v textu níže.

Messangary jsou „*Programy pro zasílání různých typů zpráv, vzkazů apod.*“ (Kopecký, 2007, s. 40). Jsou vhodné na rozdíl od e-mailu pro bezprostřední komunikaci v reálném čase (řádově milisekundy), díky níž přináší pocit virtuální přítomnosti druhého komunikujícího. Ke komunikaci se stačí pouze přihlásit k nějaké ze služeb Instant Messagingu, poté můžeme zasílat různé soubory, diskutovat nebo i audiovizuálně komunikovat (Pavlíček, 2007). Někdy je Instant Messaging označován i jako „internetový kecálek“ a umožňuje snadnou spolupráci mezi více lidmi. Jelikož se jedná o velmi oblíbený způsob komunikace, jsou nám nabízeny programy jako QIP, ICQ, Skype, Miranda. (M. Král a D. Král, 2016) Autoři dále podrobněji popisují pro své čtenáře program QIP a Skype.

Závěrem této podkapitoly si lze povšimnout, že z výše uvedených tvrzení autorů vyplývá jakýsi společný kód, a tím je komunikace a sdílení. Osobně považuji za největší výhodu službu obsahující komunikační nástroje a myslím si, že pro seniory by mohla představovat upevnění sociálních vztahů. Sama bych doplnila výhody i o důležitý fakt, že se jedná o bezplatnou službu. Vzdělávání přes sociální sítě by senioři mohli využívat při studiu na univerzitách třetího věku.

2.3.2 Negativa sociálních sítí

S potenciálem sociálních sítí si každý nemusí poradit nejvhodnějším způsobem, tím pro nás mohou sociální sítě představovat i nebezpečí. Co se týče nevýhod sociálních sítí, dostáváme se k častěji řešené problematice. V odborné literatuře narážíme na řady publikací, které se zabývají riziky sociálních sítí, riziky internetu a online komunikací, jsou jimi např. (Ševčíková a kol., 2014, Eckertová a Dočekal, 2013, Král, 2015). V následující kapitole zmíníme výčet obecných i konkrétních rizik, se kterými se na sociální sítě můžeme setkat my, senioři i jejich okolí. U konkrétních rizik jako je sexting a kybergrooming nepředpokládáme, že se budou týkat i seniorů, ale jelikož toto

tvrzení nelze podložit, považujeme za důležité se o těchto rizicích alespoň stručně zmínit.

Všímáme si, že na sociálních sítích dochází ke každodennímu sdílení důvěrných informací, většinu informací zveřejňujeme my osobně a dobrovolně pomocí svých statusů, fotek, diskuzí a dalších online aktivit. To s sebou přináší určitá rizika spojená se zneužitím těchto informací. Tento fakt dále popisuje Lacko (2014) ve svém článku. Ten se zde mimo výhod sociálních sítí zabývá i jejich stinnou stránkou. Upozorňuje na skutečnost lehkosti zneužití našich důvěrných informací, protože sdílením obsahů předáváme veškerá autorská práva stránkám, na kterých informace zveřejňujeme. Také podotýká, že bychom si měli uvědomit, že náš osobní profil reflektuje naši skutečnou osobu a může nás tím poškodit. Naše profily si totiž nemusí prohlížet jen naši přátelé, ale dokonce i personalisté při výběru svých nastávajících zaměstnanců. Na to upozorňuje i Macháčková (in Ševčíková a kol., 2014) v podkapitole „Soukromí a sebe-odkrývání: hranice a kontrola“, protože často nemáme kontrolu nad již sdílenými informacemi, které se mohou dostávat i mimo „kruh důvěry“ k lidem, kteří soukromou informaci šíří dál. Jsou jimi například vlastníci používaných aplikací, nebo lidé nepatřící do okruhu našich přátel. I Král (2015) apeluje na riziko zneužití osobních údajů třetí stranou.

Dalším obecným rizikem sociálních sítí může být navazování online kontaktů a online komunikace jako takové. Především tedy komunikace s neznámými lidmi. Nikdy si totiž nemůžeme být stoprocentně jisti, kdo se skrývá na druhé straně za obrazovkou. Podrobněji o této problematice píše např. Dědková (in Ševčíková a kol., 2014), která mimo jiné předkládá i bezpečnostní opatření.

Nejčastějšími rizikovými jevy na internetu jsou pro seniory dle tvrzení Kopeckého a Szotkowskiho (2013, in Kopecký a Szotkowski, 2015) podvodná reklama, hoax, phishing, podvodné m-platby a e-shopy. Pokud se s nimi senioři setkají a jsou obětmi internetové kriminality, tak většinou vzhledem ke své nízké úrovni počítačové gramotnosti nevědí, jak s tímto problémem naložit např. jak zablokovat uživatele, který je v komunikaci obtěžuje (Kopecký a Szotkowski, 2015). To považujeme za velmi rizikový faktor, s kterým by se dle našeho názoru dalo pracovat již během výuky v počítačových kurzech pro seniory.

Kyberšikana

Kyberšikanu neboli (Cyberbullying) lze definovat jako: „*Jakékoli chování, jehož záměrem je vyvést z rovnováhy, ublížit, zastrašit nebo jinak ohrozit oběť za pomoci moderních informačních technologií (zejména pak internetu nebo mobilního telefonu).*“ (Kožíšek a Písecký, 2016, s. 62). Za základní znaky kyberšikany uvádí anonymitu, cílenost a opakovatelnost jedincem nebo skupinou. Formami útoku u kyberšikany pak mohou být verbální útoky, vyhrožování, ztrapňování oběti a šíření zesměšňujících videí a fotografií.

Dalším typem rizikového chování na sociální síti je **Kybergrooming**. Ten popisuje Písecký a Kožíšek (2016) jako chování na internetu, jehož cílem je oběť zneužít, nebo ji nalákat na schůzku. Eckertová a Dočekal (2013) ve své knize „Bezpečnost dětí na internetu“ upozorňují na fakt, že se v online světě může kdokoliv vydávat za kohokoli, protože vystupuje pod jakousi skrytou identitou, zakládá si tedy falešný profil s nějakou přezdívkou. Útočník nejprve navazuje důvěrný vztah s obětí, založený na porozumění oběti za cílem pozdějšího získání intimních materiálů, nebo nátlak k osobnímu setkání. Toto jednání pak může vést k fatálním důsledkům, jako jsou zneužití a násilnost. Písecký a Kožíšek (2016) doplňují kapitolu „Kybergrooming“ o emoční závislost na útočnickovi, která může vzniknout díky pocitu silného kamarádského vztahu, díky kterému člověk svěřuje své intimnosti, kterých následně útočník může zneužít.

Za negativum sociálních sítí vzhledem k dnešním online aplikacím, jako je Snapchat a Facebook zmiňují stručně i **sexting**. Za velmi stručné a výstižné vymezení pojmu považují definici od Kožíška a Píseckého (2016 s. 83): „*Sextingem se rozumí zasílání zpráv, fotografií nebo videí se sexuálním obsahem*“. Pro podrobnější poznání o sextingu doporučují autory Eckertovou a Dočekala (2013), Kohouta a Karchňáka (2016).

V reálném světě se můžeme setkat s pojmem stalking, který je nám většinou znám z televizních novin. Avšak v kyberprostoru existuje **kyberstalking**, tedy pronásledování s technologiemi. Princip u stalkingu a kyberstalkingu je dle našeho názoru téměř stejný. Jak uvádí Eckertová a Dočekal (2013) dochází k dlouhodobému pronásledování oběti pachatelem. Toto pronásledování může být zpočátku jen v podobě přízně, ale často vyústí k vyhrožování, které je oběti nepřijemné. Dochází tak k obtěžování, omezování,

ztrátě soukromí a strachu oběti. Rozdílem u kyberstalkingu je, že útočník využívá ke svému jednání internet a telefon, tedy sociální sítě, telefonáty, e-maily, sms.

Závislost

Závislost na internetu, známá také pod pojmem netholismus je v poslední době často diskutované téma a myslíme si, že vzhledem k vývoji online světa bude tato problematika stále významnější. Obáváme se, že by se mohla dotýkat i seniorů, kteří mají mnoho volného času a rádi ho využijí v pohodlí svého domova. Kohout a Karchňák (2016, s. 62) vysvětlují termín netholismus jako: „závislost - závislostní chování (behaviorální závislost) či závislost na procesu na tzv. virtuálních drogách“. Za tyto drogy považuje mimo jiné (internetové služby, počítačové hry) i sociální sítě. Mezi znaky závislosti zařazuje např. silnou touhu používání počítače bez jasného cíle, ztrátu nad časem a kontrolování statusů na sociálních sítích. Róhr (2015) také upozorňuje na psychické a sociální problémy, jako jsou sociální izolace a postupná ztráta dalších zájmů, ke kterým často dochází. V době, kdy člověk nevyužívá počítač, přicházejí abstinenční příznaky v podobě únavy, nervozity, podrážděnosti, neklidu. Na závěr Blinka (in Ševčíková a kol., 2014) podotýká důležitý fakt, že závislost na internetu není oficiální mentální porucha a že se pro potřeby diagnózy přiřazuje k jiným impulzivním a návykovým poruchám.

Pharming a Phishing

Pharming i Phishing jsou podvodnými technikami využívajících informačních a komunikačních technologií k získávání citlivých údajů uživatele. U Phishingu je principem velmi opravdové napodobení žádosti, která vybízí k vyplnění vašich přihlašovacích údajů. Může se jednat například o upozornění od falešného provozovatele sociální sítě. Vyplněním však dostává útočník vaše osobní údaje, nebo také přístup k osobnímu profilu na sociální síti, to následně využívá ke svému prospěchu. Stále častěji dochází k šíření phishingových zpráv přes sociální sítě (Karchňák a Kohout, 2016). U Pharmingu je principem změna IP adresy a DNS serveru ze strany útočníka. Tato změna nás pak přesměruje na falešné stránky, které jsou nerozeznatelné od těch oficiálních, které jsme chtěli vyhledat. Nemusíme si tedy ničeho všimnout a vyplnit naše osobní údaje, s nimi už je pak nakládáno dle uvážení útočníka, stejně tak jako tomu je i u Pharmingu. (Burdová a Traxler, 2014)

Hoax

Hoax je jakási poplašná falešná zpráva v prostředí elektronické komunikace, která má za cíl vyvolat strach, udělat si z někoho srandu, získat si pozornost a především šířit falešnou informaci mezi ostatními. (Kohout a Karchňák, 2016). Šanc (2006) své čtenáře uklidňuje tvrzením, že se nejedná o vir, hoax nám nemůže nijak ublížit, ale zaručeně nás obtěžuje. Zároveň však varuje, že bychom se těmto typům zpráv měli vyhýbat a pokud nás někdo nabádá k přeposlání důležité (falešné) zprávy svým přátelům, neměli bychom podlehnout a zprávy ignorovat či vymazat.

Romance scam

Dalším rizikem pro seniory je v poslední době romance scam, který se objevuje jak na emailech, tak i na sociálních sítích a seznamkách. Jedná se o zneužití, které se vyznačuje nabídkou romantického vztahu s následným požadavkem o peněžní částku. Pachatelé vystupují pod fotografií pohledné osoby, která má o oběť údajný romantický zájem, ale například kvůli nedostatku finančních prostředků se za oběti nemůže dostavit. Ovšem veškerá tvrzení jsou smyšlená a mají za cíl z oběti vylákat finanční obnos. (Kopecký, 2016)

Závěrem celé hlavní kapitoly bychom chtěli říci, že sociální sítě jsou nedílnou součástí života většiny z nás a mají svá pozitiva i negativa. Důležité je, abychom měli přehled o tom, jak správně využívat sociální sítě, čemu se na sociálních sítích vyhýbat a na co si dávat pozor. Při hledání odborné literatury jsme se setkali spíše s publikacemi, které píšou o nevýhodách sociálních sítí. Proto si myslíme, že se sociální sítě v dnešním online světě hodnotí spíše jako velmi rizikový faktor a někdy se tak zapomíná na to pozitivní, co nám mohou přinášet a kvůli čemu si je zakládáme. Otázkou do budoucna je, jak budou vypadat sociální sítě za pár let a jak zvládneme využít jejich potenciál. Možná se setkáme se speciálně upravenými sociálními sítěmi přímo zaměřených na dnešní seniory.

3 Facebook

Cílem této kapitoly je s oporou o odbornou literaturu seznámit s nejnámější a v současné době i nejrozšířenější sociální sítí Facebook. Právě proto, že se jedná o nejrozšířenější sociální internetovou síť na světě, předpokládáme, že se skupina respondentů bude odkazovat především na Facebook. Lze předpokládat, že bude Facebook možná i jedinou sociální sítí, kterou budou znát. V následující kapitole se zmiňujeme o zakladateli této stránky, o její funkci, o rozšíření nejen ve světě, ale i v České republice. Nahlédneme i do nabízených služeb a aplikací, řekneme si něco o zakládání profilu a registraci. V poslední části upozorníme na riziko reklamy.

3.1 O Facebooku obecně, historie

Zakladatelem stránky Facebook je Mark Zuckerberg, který stránku založil v roce 2004 během svých studií na Harvardu. Původně byl Facebook určen pouze pro studenty Harvardu a stránka se jmenovala Thefacebook.com. Když Zuckerberg spustil stránku Thefacebook nebylo cílem na tom vydělat, ale byl určen spíše pro zábavu. Avšak Thefacebook mělo již během prvního měsíce 10 000 uživatelů a Markovi začaly chodit emaily s žádostmi o rozšíření Facebooku i dalším lidem a studentům jiných vysokých škol (Kirkpatrick, 2011). Facebook se tedy dále rozšiřoval i pro ostatní studenty vysokých, ale i středních škol. Roku 2006 se pak stal Facebook otevřenou stránkou pro kohokoli ve věku nad třináct let. V roce 2012 měl Facebook přes 1 miliardu uživatelů (Chatfield, 2013). S tím ale nárůst uživatelů zdaleka nekončí, přesvědčí nás o tom i čísla uvedená níže.

V současné době využívá Facebook 1,65 miliard uživatelů po celém světě. (Hušková, 2016a) Podle nejnovějších statistik Facebooku se v České republice každý měsíc pravidelně přihlásí 4,5 milionů uživatelů. Každý den se pak přihlásí 76 % z celkového počtu uživatelů. Vzhledem k růstu počtu uživatelů smarthphonů a tabletů se na Facebook přes tato zařízení každý měsíc přihlásí 3,5 milionů uživatelů, denně 2,5 milionů. (Hušková, 2016b)

Dle našeho názoru nejsme s růstem uživatelů ještě u konce, mezi okolím stále potkáváme jedince, kteří se založení profilu brání, avšak uznávají, že by jim Facebook

usnadnil studentský život a komunikaci se spolužáky. U prarodičů se setkáváme se zvědavostí v oblasti nových informačních a komunikačních technologií.

Podle Krále (2015, s. 172) můžeme vymezit základní funkci Facebooku jako: „*Službu umožňující kontakt mezi lidmi, která usnadňuje komunikaci pomocí sdílení informací, fotografií, videí, vytváření zájmových skupin a plánování akcí.*“ Mezi výhody služeb Facebooku patří: „*interakce mezi uživateli, sdílení obsahu nebo komunikační nástroje*“. (Kožišek a Písecký, 2016, s. 26). Pokud bychom chtěli znát jednodušší definici Facebooku, mohla by nás potěšit definice od Lalíka (2012, s. 127), ten označuje Facebook jako: „*Internetová stránka, pomocí které můžeme komunikovat s lidmi na celém světě.*“ K této definici podotýká, že nám k tomu stačí pouze registrace, vyhledání kamarádů, rodiny či kontaktů. V následné části pak vytvoření si vlastního seznamu „přátel“. Vzájemně poté se svými přáteli můžeme sdílet například své fotografie nebo komunikovat pomocí zpráv.

3.2 Služby a aplikace Facebooku

Jelikož se v průzkumném šetření zabýváme otázkami týkajícími se služeb Facebooku, je pro tuto práci důležité zmínit hlavní podstatu celého systému, zaměřujeme se tedy na nabízené služby a aplikace jako jsou např. chat, fotky, zeď, profil. V závěrečné části, zmiňujeme z našeho hlediska důležitý nosný prvek, kterým je nastavení soukromí. Neopomínáme ani na reklamu, která představuje vysoké riziko pro naši cílovou skupinu.

Registrace

Registraci na Facebooku velmi užitečně popisují ve svých příručkách pro seniory autoři Lalík (2012) a Pecinovský (2014), kteří odkazují na webovou stránku www.facebook.com, pomocí které popisují s doprovodem podrobné a srozumitelné příručky registraci na Facebooku. Dále ji popisují pomocí jednoduchých kroků a obrázků i Kulhánková s Čamkem (2010) a Dědiček (2010a). Ti dále v publikacích plynule navazují informacemi o profilu, které si uživatel při prvním přihlášení vyplňuje.

Profil

Pokud bychom chtěli přímo definovat slovo profil, doporučujeme nahlédnout do knihy „Fenomén Facebook“ od Kulhánkové a Čamka (2010, s. 23). Předkládají zde stručný slovníček pojmů. V něm definují profil jako: „*Vaší stránku, kterou na Facebooku vidí*

ostatní v rozsahu, v jakém jim to umožníte“. Dědiček (2010a) doplňuje, že se pomocí profilu prezentujeme ale i na internetu obecně. Oba dva autoři následně popisují nastavení profilového obrázku, přidání informací do profilu a propojení se zdí.

Zed'

Zed' je podle autorů Dědička (2010a) a Kulhánkové s Čamkem (2010) místo, kde se objevuje především to, co na Facebooku sdílíme sami (příspěvky, fotky). Nicméně se nám na zdi mohou objevit i příspěvky našich přátel (přání k narozeninám). Pavlíček (2010) dále píše, že je zed' hlavním prvkem profilu sloužící ke sdílení nejrůznějších stavů, fotek, odkazů, poznámek a v neposlední řadě umožňuje veřejnou komunikaci s přáteli.

Hlavní stránka

Na hlavní stránce pozorujeme různorodé aktivity a obsahy našich přátel. Například v kanálu novinek se nám zobrazují příspěvky přátel, ke kterým můžeme přepisovat komentáře, vyjadřovat svůj souhlas nebo sympatii pomocí To se mi líbí (Dědiček, 2010a). Kulhánková a Čamek (2010) považují za důležitou funkci hlavní stránky položku Vybrané příspěvky, která nám nabízí zobrazení buď hlavních příspěvků (to nejdůležitější na Facebooku) nebo nejnovějších příspěvků (to nejaktuálnější na Facebooku). Zmiňuje zde i další velmi důležité položky typu zprávy, události, přátelé atd. O nich se zmiňuji v jiné části této práce.

Přátelé

Pavlíček (2010) považuje tuto záložku za stavební prvek, který umožňuje kvalitní fungování sociálních sítí. Pokud někoho hledáme a chceme si ho přidat do seznamu přátel, stačí nám k tomu pouze zažádat o autorizaci přidání do přátel. Pokud druhá strana autorizaci přijme, dostává se nám možnost nahlížet do profilu uživatele, komunikovat s ním a sdílet s ním. Vyhledávání přátel, ale i jejich blokování a odebrání ze seznamu jednoduše popisuje Dědiček (2010b). Facebook nám předkládá i návrhy lidí, které můžeme znát. (Kulhánková a Čamek, 2010)

Chat a zprávy

Chat je aplikace umožňující okamžitou soukromou komunikaci s přáteli na Facebooku. Na záložce se zobrazují přátelé, kteří jsou právě teď aktivní, nebo alespoň přihlášení (Dědiček, 2010a). Chat představuje komunikaci synchronní, v rámci níž komunikujeme

v reálném čase s okamžitou odezvou druhé strany (Kopecký, 2007). Spolehlivější aplikací jsou zprávy, které též umožňují soukromou komunikaci mezi osobami v rámci Facebooku (Dědiček, 2010a). Ke zprávám lze přidávat přílohy (fotky a videa, odkazy) a počet přijatých zpráv není nijak omezen (Kulhánková a Čamek, 2010).

Události

Aplikace události nám umožňuje organizovat různé společenské akce (oslavy narozenin, kolaudace, třídní srazy) nebo se díky nim o akci dozvědět. Dokonce můžeme potvrdit i svou účast a neúčast. Některé události mohou být soukromé, aby o nich nevěděl nikdo jiný, než lidé, kteří jsou na seznamu pozvaných. (Kulhánková a Čamek, 2010)

Skupiny

Skupiny nám umožňují sdružovat se s lidmi majícími stejné nebo podobné zájmy a názory. Někdy se jedná i o demonstrace nebo politické skupiny. Skupinu si buď zakládáme sami, nebo se můžeme stát jejím členem. Dochází zde ke komunikaci a sdílení informací, někdy se vyskytují i nevhodné obsahy, v takovém případě lze skupinu nahlásit a opustit. (Kulhánková a Čamek, 2010)

Odkazy

Pomocí odkazů můžeme sdílet zajímavé odkazy z internetu, například články, které se nám líbí. (Kulhánková a Čamek, 2010)

Fotky

Štítek fotky umožňuje sdílet fotografie a soukromé videozáznamy, ale i prohlížet záznamy vašich přátel. Lze si vytvořit i vlastní fotoalba. Na fotkách můžeme označovat i naše přátele, ti pak mají fotky zobrazené i na svém profilu a mohou s nimi nakládat podle svého uvážení, například se z nich mohou odznačit. (Kulhánková a Čamek, 2010)

Nastavení soukromí

K ochraně našeho soukromí nám slouží jednoduchý nástroj jménem Nastavení soukromí. Záleží na nás, pro koho budou naše osobní informace a obsahy viditelné. Lze nastavit viditelnost různorodého obsahu pro všechny uživatele Facebooku, pro přátele přátel, nebo jen pro přátele (Dědiček, 2010b). Postupem času vzniklo jakési doporučené nastavení zveřejňovaných informací, podle kterého bychom měli sdílet základní informace se všemi, fotografie a videa s přáteli přátel a intimní data pouze

s přáteli (Kulhánková a Čamek, 2010). Je tedy důležité si při každé aktivitě na Facebooku dobře promyslet, kdo naše soukromé informace uvidí. (Král, 2015)

Reklama na Facebooku

Jedním z hlavních finančních zdrojů Facebooku jsou reklamy. Facebook představuje cenný zdroj informací, díky nimž marketingové společnosti lépe cílí své reklamy. Dochází tak k oboustranné spolupráci. Každý profil totiž může být komerčního rázu – hry, hudba, knížky, produkty atd., je to přirozenou součástí toho, že se nám něco líbí (Kirkpatrick, 2011). Kulhánková a Čamek (2010, s. 77) toto cílení nazývají behaviorálním a definují ho jako: „*jakékoli cílení reklamy na základě dat a informací uváděných uživateli sociálních sítí, Facebook nevyjímaje*“. Principem cílení je vytvořit takovou reklamu, která bude přímo pro danou skupinu lidí, vyznačující se např. stejným věkem, pohlavím, ale i zájmy. Díky přesnému cílení je reklama na Facebooku velmi efektivní. (Pavlíček, 2010)

Dle Vágnerové (2008) lze staršího člověka snadněji přesvědčit a vhodným oslovením se k němu lehce přiblížit. Pokorná (2010) doplňuje, že senioři patří k nejčastějším obětem manipulativního jednání, klamání.

V této části práce jsme se zabývali nejznámější sociální sítí Facebook. Pro obecný přehled jsme se zaměřili na podstatu této stránky a na její vznik. Výběr popsaných služeb jsme zvolili s přihlédnutím ke slčitelnosti s potřebami práce. V následném průzkumu nám to umožní lepší orientaci v tématu napomáhající k vzájemnému porozumění v komunikaci s respondenty.

4 Senioři, jejich volný čas, využívání internetu a sociálních sítí

V této části práce stručně nahlížíme do způsobu trávení volného času u seniorů, který nám přináší představu o tom, čemu se většinová část této generace věnuje. Zmiňujeme i místa, která mohou v rámci svého času navštěvovat. Podstatnější část poté tvoří náhled do zahraničních i českých výzkumů dotýkajících se seniorů a jejich využívání internetu a sociálních sítí. V neposlední řadě čtenáře seznamujeme i s příručkami pro seniory, v nichž se můžeme setkat s jednoduchými popisy práce s internetem a se sociálními sítěmi.

4.1 Volný čas seniorů

V současné době mají senioři mnoho nabídek pro využití jejich volného času. Mohou docházet do univerzit třetího věku, do zájmových skupin, seniorských klubů a naložit se svým časem podle svých vnitřních představ. Záleží na každém individu, jakým způsobem a jakými možnostmi bude vyplňovat časový prostor, který byl dříve zastoupen především povinnostmi a prací. Avšak zamýšlíme se nad ideou, že vzhledem k dnešní pokrokové společnosti plné informačních technologií by mohl volný čas seniorů představovat prostor pro vzdělávání a zábavu pomocí sociálních sítí. Mohla by k tomu přispět i evidentní skutečnost zájmu seniorů přiblížit se k mladší generaci. Dnes je nabízena řada kurzů zaměřených na internet pro seniory. V některých dokonce dochází k výuce seniorů mladší generací.

Úvodem je nezbytné určit podstatu pojmu volný čas, na který může každý jedinec pohlížet různorodým způsobem. I když existuje řada vymezení a definic, pro potřebu naší práce nám postačí jen dvě pojetí. Účelně zařazují jedno starší pojetí podle Vážanského a Smékala (1995, s. 17): „*Volný čas je časový prostor, který člověku umožňuje svobodnou volbu činností, kdy člověk vybírá činnosti nezávisle na společenských povinnostech, vykonává ji tedy dobrovolně a tato činnost mu poskytuje uspokojení a přímé zážitky.*“ Dále pro srovnání novější pojetí volného času z pedagogického slovníku: „*čas, se kterým může člověk nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z dvaceti čtyř hodin běžného času po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku)*“ . (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 341)

Aktivity ve volném čase seniorů mohou dle tvrzení Bočkové, Hastrmanové a Havrdové (2011) přispět k prevenci sociálního vyloučení a mohou zmírnit pocity samoty. Odkazují také na zahraniční výzkum od autorů Hazen, Teresia 1998 (in Bočková, Hastrmanová, Havrdová, 2011), z kterého vyplynuly výhody aktivního stárnutí, jsou jimi například pocit užitečnosti a zodpovědnosti, zvýšení kreativity a vlastního vyjádření, rozvoj dovedností, možnost vyjádření názoru, možnosti spolupráce a další. Mimo to mají staří lidé podobné možnosti aktivit jako ostatní, které ale musí přizpůsobit svým duševním a fyzickým možnostem. K tomu by prý mohlo pomoci kvalitní technické zázemí, umožňující realizaci dané aktivity či její přizpůsobení.

Podle autorky Haškovcové (2010) senioři nemají čas, ale zároveň ho paradoxně mají mnoho a mohli by ho proto využívat. Často ho prý senioři vyplňují jejich volnočasovými aktivitami, jako jsou chataření, sběratelství, kutilství, hudba, tanec a pohybové aktivity, nabývá na popularitě i turistika.

Stále častěji se hovoří také o možnosti využití volného času zájmovým vzděláváním. Proto níže uvádíme místa, kde mohou senioři trávit svůj volný čas a učit se tak novým dovednostem v oborech, které je zajímají.

Kluby seniorů, kluby aktivního stáří, kluby důchodců

Jsou místa institucionalizované formy sdružování seniorů, nabízející velké spektrum činností jako besedy, společenské aktivity a další. Nejsou natolik formální jako akademie třetího věku, edukační aktivity jsou jen nárazové. Kladou důraz na rozvoj osobních zájmů a na uspokojení sociálních potřeb. (Šerák, 2009)

Univerzity třetího věku

Univerzity třetího věku (dále jen U3V) jsou oficiálně uznané instituce věnující se vzdělávání seniorů v rámci celoživotního vzdělávání. Umožňují studovat řadu oborů pod vedením vysokoškolských učitelů, čímž nabízejí možnost společenského uplatnění seniorů. Jsou zaměřeny na osobnostní rozvoj jedinců. V současnosti u nás nabízí tuto formu vzdělávání téměř každá vysoká škola. (Žumárová, 2012)

Mimo nabytých vědomostí mají studenti U3V možnost seznámit se s novými lidmi a navázat tak třeba i nová přátelství. U3V mají zájmový charakter a mohou vyplnit volný čas seniorů. I přes to senioři často kritizují skutečnost, že nemohou dosáhnout žádné podoby formální kvalifikace. (Šerák, 2009)

Akademie třetího věku

Akademie třetího věku nejsou upraveny legislativním předpisem, proto mohou přinášet nevýhodu v podobě nejednotné kvality poskytovaných služeb. Výuka probíhá především formou přednášek, seminářů a diskuzí, které jsou doplňovány zájmovými kroužky, exkurzemi apod. Na rozdíl od Univerzit třetího věku jsou méně náročné a kladou důraz na srozumitelnost výkladu. (Šerák, 2009)

Univerzita volného času

Univerzity volného času jsou další netradiční formou zájmového celoživotního vzdělávání. Jsou určeny všem věkovým kategoriím, které mají zájem o daný obor (Žumárová, 2012). Většinou působí pod záštitou knihoven, kulturních domů apod. Jsou velmi oblíbené a neověřují žádné předešlé znalosti či vzdělání v oboru. (Šerák, 2009)

4.2 Senioři ve světě internetu a sociálních sítí

V současné době ve společnosti souběžně žijí dvě odlišné generace. Mladá generace dnes žije ve světě plném technologií, tudíž se s počítačem setkává již od útlého věku a je považována za první generaci kyberkultury. Na druhé straně tu ale žije generace, která je již v důchodovém věku a zůstává tak poslední generací gramotné kultury. Tento protikladný vývoj mladé a staré generace vedl k takzvané generační propasti. (Sak a Kolesárová, 2012)

Dle našeho uvážení je generační propast pomalými krůčky překonávána starou generací, která se snaží zapadnout do světa plného technologií a být tak v tomto moderním světě stále aktivní. O tom svědčí i fakt, že jsou senioři nejrychleji rostoucí skupinou používající sociální sítě.

Počítač obecně a internet dnes představuje výzvu pro seniory. Většina z nich z různých důvodů (nedostupnost internetu, nezájem o internet) internet nevyužívá, to by mohlo vést k postupné izolaci od společenského dění a narůstajícímu pocitu samoty. (Bočková, Hastrmanová, Havrdová, 2011)

V současnosti je tedy internet velmi důležitý a *„jeho možnosti jsou přínosné pro všechny skupiny jeho uživatelů, tedy i pro seniory, ale současně přínos jeho jednotlivých možností je odlišný v závislosti na potřebách a sociální pozici jeho uživatele.“* (Sak a Kolesárová, 2012, s. 121)

Sak a Kolesárová (2012) předkládají výzkumy týkající se seniorů ve vztahu k počítači a internetu, díky dvěma věkovým kategoriím (15-60 let a 61 a více let) umožňují i porovnání s mladší generací. Nás zajímá od autorů výzkum na straně 123 až 125, který se zabýval využíváním jednotlivých možností internetu. Kde u možnosti chatování uvedlo v kolonce 61 a více let 56 % respondentů, že se s tím nikdy nesešlo, 5 % uvedlo pravidelné užívání, časté užívání 14 %, zbylá procenta jsou pak pro odpovědi občas a výjimečně. U možnosti telefonování prostřednictvím Skypu uvedlo pravidelné využívání služby 17 %, časté 14 % a 41 % službu nikdy nevyužívalo. U možnosti aktivity na sociálních sítích uvedlo pravidelné aktivity 1 %, časté 2 %, občasné a výjimečné dohromady 14 %, žádné aktivity na sociální síti nekoná celých 82 %.

Touto problematikou se zabývá i Kamrádková (2011), podle jejíhož výzkumu používají senioři internet především ke komunikaci a sociální síť poté navštěvuje ve věkových kategoriích 60-64 (35 % respondentů), 65-69 (21 % respondentů) a u 70-74 a 75+ je na sociálních sítích jen 11 % a 12 % respondentů.

Sociální síť mají vysoký potenciál zmírnit u starších lidí sociální izolaci, avšak nejsou na tolik propracované, aby pokryly požadavky starších osob. Na tento problém se snaží poukázat výzkum (Conçalo Gomes et al., 2014), který představuje prototyp postavený na konstrukčních doporučeních, vycházejících přímo od rozhovorů s věkově staršími uživateli. Výzkum měl za cíl zjistit účinnost nového prototypu určeného pro starší uživatele a porovnat ho s facebookovou mobilní aplikací Androidu. Z výzkumu se zjistilo, že pro seniory je nejdůležitější soukromí a kontakt s rodinnými příbuznými. Podle nového prototypu mohli využívat to, k čemu službu potřebují a dobře se v ní orientovali. Naopak u klasické aplikace mnozí nevěděli, kde mohou hledat své požadované činnosti a práce v systému pro ně byla velmi obtížná. Budoucím cílem projektu je zaměřit se i na počítačovou verzi a na sociální síť obecně, ne jen se zaměřením na Facebooku. Tím dále zlepšit obecně kvalitu života seniorů.

Dalším příkladem je kvalitativní popisná více případová studie pracující s pěti seniory ve věku 65-85 let. Cílem bylo zkoumat jaký má na seniory vliv účast v SIBAs (social internet based activity) na jejich sociální aktivity a sociální kontakty. Jak může být navržena pracovní terapie zaměřená na klientovy intervenční procesy pro účast na smysluplných sociálních činnostech na internetu.

Z výzkumu vyplynulo, že všichni účastníci mluvili o SIBAs jako o novém prostředku sociálního kontaktu s přáteli, rodinou a novými známými. Také hodnotily SIBAs jako vhodný doplněk k jejich každodenním činnostem. Někteří i připouštějí, že pokud by byli v budoucnu upoutáni doma se zdravotním postižením, uklidňoval by je fakt, že se z domova mohou připojit na svou sociální síť. Nicméně stále u některých jedinců zůstávají pochyby o smysluplnosti účasti na SIBAs. Účast seniorů v SIBAs může podpořit jejich sebedůvěru. Další výzkum by se měl zaměřit na otázku, zda může SIBAs ovlivnit osamělost. (Larsson, 2013)

Příručky

Při pročitání literatury k odborné práci jsme narazili na příručky věnující se internetu vzhledem k jeho využitelnosti pro seniory. Tyto příručky jsou velmi jednoduše a podrobně zpracovány, věnují se především výhodám internetu a většinou přislíbují čtenářům naučení bezproblémového ovládnání internetu. Nezapomínají zmínit ani rizika spojená s internetem. Ve většině případů se zabývají internetem obecně, vyhledáváním přes internet, komunikací, online nakupováním a užitečnými stránkami. Zajímavé ale je, že se na konci příruček také objevují kapitoly věnující se sociálním sítím jako například autoři Pecinovský (2014) a Lalík (2012), D. Král s M. Králem (2016) se zaměřují přímo na komunikaci přes internet, proto je zde velká část věnována sociálním sítím typu Facebook, Twitter, Skype a komunikaci např. pomocí Instant Messingingu.

Velmi zajímavou publikací vytvořenou na univerzitě v Hradci Králové je také metodická příručka nesoucí název „V pasti“ (Lokaj a kol., 2014). Jedná se o první pokus upozorňující na rizika informačních a komunikačních technologií se zaměřením nikoliv na děti, ale na seniory. Zabývá se například manipulačními technikami a zásadami bezpečného internetu.

Výše uvedený text hovoří o skutečnosti, že dnešní senioři se i přes generační propast snaží držet krok s mladší generací a mnoho z nich již dnes využívá každodenně internet i sociální síť. Avšak stále existuje většinová skupina, která se internetu a sociálním sítím straní. Důvodů může být hned několik, ať už se jedná o strach, nezájem, či respekt. Tato kapitola nám přináší náhled do již prozkoumaných oblastí týkajících se internetu a sociálních sítí cílové skupiny seniorů. Též nám umožňuje přehled o aktivitách seniorů v jejich volném čase.

5 Výzkumné šetření

V této kapitole si klademe za cíl představení výzkumné strategie a výzkumných metod. V první řadě věnujeme pozornost výzkumnému cíli a popisu výzkumných otázek. Dále seznamujeme s konkrétní metodologií, z níž budeme vycházet. Tedy popis výzkumné strategie, metody sběru dat a způsob jejich následného zpracování, výzkumný vzorek.

5.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem výzkumného šetření je zjistit jakým způsobem senioři využívají sociální sítě. Ve výzkumném šetření se tedy snažíme o propojení doposud nabytých teoretických pilířů s osobní výpovědí těch seniorů, kteří mají osobní zkušenost s používáním alespoň jedné sociální sítě. Pro potřeby práce volíme hlavní výzkumnou otázku totožnou s cílem práce. Níže předkládáme dílčí výzkumné otázky a tazatelské otázky, na které odpovídáme v závěrečných výsledcích výzkumu.

DVO 1: Jaké druhy sociálních sítí senioři používají a jaké znají?

- Jaké druhy sociálních sítí znáte?
- Jaký druh/druhy sociálních sítí využíváte, proč?

DVO 2: Co vede seniory k zakládání osobních profilů na sociálních sítích (Facebooku) a jaké jsou jejich prvotní zkušenosti?

- Mohl/a byste mi popsat, co Vás vedlo k založení profilu na sociální síti (popřípadě Facebooku)?
- Kde a od koho jste se dozvěděl/a o sociálních sítích?
- Jakým způsobem jste se naučil/a na sociálních sítích (Facebooku), vedl Vás u toho někdo?
- Mohl/a byste mi popsat, jak pro Vás bylo obtížné, či snadné se na sociální síti (Facebooku) zaregistrovat?
- Jakým způsobem jste se poprvé orientoval/a na sociální síti (Facebooku)?
- Co byste na sociálních sítích (Facebooku) při prvním přihlášení ocenila?

DVO 3: Jaké aplikace a funkce senioři na Facebooku nejčastěji a nejradyji využívají?

- K jakým činnostem nejčastěji využíváte Facebook?
- Jaký druh informací, obsahů na Facebooku sdílíte?

- Jakou aplikaci jste na Facebooku využíval/a jako první, proč?
- Jaké služby umíte na Facebooku využívat a jaké z nich využíváte nejvíce, proč?

DVO 4: V čem senioři vnímají pozitiva a negativa sociálních sítí a konkrétně Facebooku?

- Setkal/a jste se někdy na sociální síti (popřípadě přímo na Facebooku) s nějakým druhem reklamy? Pokud ano, jak jste s touto situací naložil/a?
- V čem pro Vás sociální síť (Facebook) představují výhody?
- Co například považujete za rizika a negativa sociálních sítí (Facebooku)?
- Setkala jste se někdy s nějakým rizikem na sociální síti (Facebooku)?
- Jaké máte povědomí o možnosti nastavení soukromí na Facebooku?

DVO 5: Kolik času senioři tráví na sociálních sítích (Facebooku)?

- Jak často sociální síť (Facebook) navštěvujete?
- Kolik hodin na sociální síti (Facebooku) v daný den trávíte?
- V jaké části dne nejvíce používáte sociální síť (Facebook), považujete tuto část dne za váš volný čas, či za čas pracovní?
- Máte povědomí o závislosti na sociálních sítích? Pokud ano, myslíte si, že byste se mohl/a stát také závislou/ým? Pokud ano, proč si to myslíte?

5.2 Výzkumné metody a zdůvodnění výzkumné strategie

Nejprve byla zamýšlena kvantitativní metoda, avšak z dostupných informací jsme předpokládali, že mezi dotazovanými nenajdeme vhodné respondenty, kteří by nám mohli poskytnout důležité informace pro řešenou problematiku seniorů na sociálních sítích. Obávali jsme se situace, že mezi sto dotazovanými nebude ani jeden respondent uživatelem sociálních sítí. Tudíž jsme si pro výzkumnou práci vzhledem k povaze řešené problematiky a zvoleného cíle vybrali kvalitativní výzkumnou strategii, která nám umožní hlubší náhled do zkušeností seniorů se sociálními sítěmi.

Kvalitativní výzkum je „*jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodu organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů*“. (Strauss a Corbinová, 1999, s. 10) Autoři dále vyzdvihují, že nám kvalitativní metody mohou přinést detailní informace a využívají ho badatelé v psychologických a sociálních vědách. Za hlavní složky kvalitativního výzkumu pak

považujeme sběr údajů, analytické a interpretační postupy, písemné a ústní výzkumné zprávy.

5.2.1 Metoda sběru kvalitativních dat

Pro potřeby práce jsme si dále ke sběru dat zvolili polostrukturovaný rozhovor, který nám umožnil doplňující otázky pro vytvoření uceleného náhledu. Mimo jiné nám i pomohl při dovysvětlování otázek, v některých případech bylo totiž potřeba uvést příklady pro zorientování se v daném okruhu témat.

V kvalitativním výzkumu je hlavní metodou sběru dat rozhovor, také nazývaný hloubkový rozhovor. Jedná se o nestandardizované dotazování pomocí několika otevřených otázek. Dle autorů je stěžejní, že se „*celý proces získání dat prostřednictvím této metody sestává z výběru metody, přípravy rozhovoru, průběhu vlastního dotazování, přepisu rozhovoru, reflexe rozhovoru, analýzy dat a z psaní a prezentace výzkumné zprávy*“. (Švaříček a Šedová, 2007, s. 160)

Mezi dva hlavní přístupy v hloubkovém rozhovoru zařazujeme polostrukturovaný a nestrukturovaný rozhovor. Na rozdíl od nestrukturovaného, kde nám postačí jen jedna hlavní otázka, která se dle potřeby rozvíjí je polostrukturovaný rozhovor závislý na předem připravených otázkách a okruhu témat. Výzkumník je ten, kdo hovor zahajuje, vede a ukončuje. (Švaříček a Šedová, 2007)

Miovský (2006) uvádí, že výzkumník není vázán pevnou strukturou, postačí nám definované jádro interview. Otázky během rozhovoru lze následně pozměnit, měnit jejich pořadí, pokládat doplňující otázky či nová témata. Tazatel subjektivně určuje, zda jsou otázky relevantní.

Výzkumné šetření probíhalo vždy na místech, která byla zvolena dle přání respondentů, u všech se jednalo o jejich domácí prostředí. Každého jsme seznámili s cílem a potřebami výzkumného šetření a s metodou sběru dat, současně jsme je ujistili, že celý proces bude probíhat anonymně. Tudíž se v textu odkazujeme na anonymní jména respondentů. Rozhovor byl zaznamenáván nahráním hlasových záznamů, které jsou uchovány v digitální podobě.

5.2.2 Metoda zpracování dat

Získané rozhovory jsme následně přepsali pomocí doslovné transkripce, s níž jsme dále pracovali pomocí otevřeného kódování. Dle Hendla (2008, s. 208) je doslovná transkripce: „*proces převodu mluveného projevu z interview nebo ze skupinové diskuse do písemné podoby*“. Autor také apeluje na skutečnost, že se jedná o časově velmi náročný proces, který nám ale umožňuje např. zdůrazňovat určitá místa podtrháváním či komentáři.

Kódováním Hendl (2008, s. 246) rozumí: „*rozkrutí dat směrem k jejich interpretaci, konceptualizaci a nové integraci*“. Strauss a Corbinová (1999) rozdělují tři druhy kódování: otevřené, axiální a selektivní. Otevřené kódování je dle nich: „*část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů*“. (Strauss a Corbinová, 1999, s. 43)

Pro porovnání přikládám vymezení pojmu i od jiných autorů: „*Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména, s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu výzkumník potom dále pracuje.*“ (Švaříček a Šedová, 2007, s. 211)

Dle autorů Strausse a Corbinové (1999) tyto údaje získáváme pomocí rozhovorů, následně je rozebíráme na samostatné části a pozorováním zjišťujeme jejich rozdíly a podobnosti. Během procesu jsou zvažovány naše i cizí domněnky o jevu, které napomáhají k novým objevům.

5.3 Výzkumný vzorek

Při hledání respondentů jsme kladli důraz na jejich věkovou kategorii. Vyhledávali jsme seniory ve věku 60-74 let. Vycházeli jsme tak z věkového rozdělení dle Petřkové a Čornaničové (2004) o takzvaných mladých seniorech. Předpokládali jsme, že v této věkové skupině najdeme vhodné zastoupení respondentů. Druhou podmínkou při vyhledávání respondentů byla skutečnost, že jsou uživateli alespoň jedné ze sociálních sítí, a to Facebooku.

Nejprve jsme na doporučení oslovili jednu z prvních respondentek. Její přístup byl velmi vstřícný a zprostředkovala nám kontakt na svou bývalou kolegyni, o které věděla,

že je uživatelkou Facebooku. Poté jsme na doporučení dostali kontakty na dva další respondenty, s nimiž byla komunikace opět bezproblémová. Ve finále probíhaly rozhovory se čtyřmi respondenty, tedy se třemi ženami a jedním mužem. Respondenti byli velmi vstřícní, ačkoli se obávali toho, co se od nich bude vyžadovat. Po představení našeho záměru všichni souhlasili s následnou spoluprací, avšak setkali jsme se u každého z nich se stydlivostí a nervozitou. Bohužel tyto dva faktory vedly k menší výřečnosti respondentů, avšak pomocí kladení dalších sondujících otázek jsme získali pro náš výzkum dostačující informace.

Níže předkládáme bližší charakteristiky respondentů, opětovně apelujeme na skutečnost, že se jedná o anonymní jména.

Alena

První respondentkou byla žena ve věku 68 let, říkejme ji například Alena. Alena bydlí sama v bytě, manžel ji v nedávné době zemřel. Má dvě děti, pět vnoučat a dvě roční pravnoučata, se kterými velmi ráda tráví svůj čas. V současné době je již sedmým rokem v důchodu. Její poslední dlouholetá práce byla na okresní správě sociálního zabezpečení, práce zde ji velmi naplňovala, i když byla velmi náročná. V současné době dochází na brigádu do městského divadla. Mezi její koníčky patří chataření, také velmi ráda vaří a navštěvuje svou rodinu. Klasický počítač vlastní již deset let, v současné době má i svůj notebook, který dostala po vnučce. Mimo to vlastní již rok mobilní chytrý telefon, na kterém se ráda připojuje na internet. Internet využívá již několik let. Sociální sítě považuje za velmi lákavý, ale zároveň nebezpečný jev současné doby.

Vlasta

Další respondentkou byla žena ve věku 70 let, říkejme ji Vlasta. Vlasta je již několik let v důchodu. Shodou okolností též pracovala na okresní správě sociálního zabezpečení. Má dva syny a šest vnoučat, s vnoučaty udržuje velmi pevný vztah. Dnes žije se svým manželem ve velkém rodinném domě na okraji města. Před dvěma lety pečovala o své dva nemohoucí rodiče. Otec bohužel zemřel a dnes pečuje o svou devadesátiletou maminku. Mezi její koníčky patří koupání v bazéně, šití, háčkování, pletení, vaření a pečení. Velmi ráda také chystá nedělní obědy pro rodinu. Počítač má již několik let, vlastní i notebook a používá již druhý chytrý telefon. Uživatelkou internetu je několikátým rokem. Sociální sítě ji velmi ohromily, používá je denně. Přinášejí jí zábavu a možnost odpočinku od pečování o svou maminku.

Jindřich

Jediným mužským respondentem byl muž ve věku 69 let, kterého budeme pojmenovávat Jindřich. Jindřich pracoval celý svůj život na dělnické pozici jako galvanizér. Dnes je již v důchodu. Je rozvedený a má celkově čtyři děti a dvě vnoučata. Žije se svou přítelkyní v rodinném domě na vesnici. Velmi rád poslouchá hudbu, cestuje, hraje pin pong a má rád pěší turistiku. Počítač má již několik let, notebook nevlastní a prý ho nepotřebuje, má totiž svůj chytrý telefon. Internet používá také již řadu let a nejčastěji ho využívá k poslechu hudby přes Youtube. Sociální sítě bere jako dobrý způsob komunikace s lidmi, také oceňuje možnost ukládání a sdílení fotografií.

Kateřina

Poslední respondentkou byla žena ve věku 66 let, říkáme ji Kateřina. Kateřina žije se svým přítelem, má dvě dcery a jedno vnouče. V současné době je již v důchodu, dříve pracovala na manažerské pozici ve společnosti Philip Morris a.s. Velmi ráda kouká na filmy, cestuje, čte a brouzdá po internetu. Počítač vlastní prý tolik let, že si již ani nevzpomene. Má při ruce i svůj notebook a chytrý telefon. Internet využívá běžně a dlouhodobě, dříve ho hojně používala při práci. Sociální sítě využívá také již řadu let a je jejich velmi častým návštěvníkem. Vnímá spíše jejich pozitiva než negativa.

5.4 Výsledky výzkumu

Na základě otevřeného kódování čtyř rozhovorů vzniklo celkem sedm kategorií. Ty jsou dále rozebrány ve vztahu k dílčím výzkumným otázkám. Na konci kapitoly nalezneme stručné shrnutí výsledků výzkumného šetření. Ukázka rozhovoru je k nahlédnutí v příloze A.

DVO1: Jaké druhy sociálních sítí senioři znají a jaké používají?

- **Kategorie č. 1:** Facebook na prvním místě v používání

Kódy:

Facebook

Skype

Instagram

Messenger

Jelikož bylo předpokladem výzkumu, aby senioři využívali alespoň jednu z mnoha druhů sociálních sítí, není se čemu divit, že byl Facebook vždy variantou číslo jedna. Tím se v našem výzkumu mohlo potvrdit tvrzení, že je Facebook nejrozšířenější sociální sítí, tak jako to uvádíme v teorii výše například od autorů Král (2015) a Cahtfield (2013). Při rozhovoru často docházelo k problému při rozeznávání odlišnosti otázek týkajících se seniorem používaných sociálních sítí a sociálních sítí, které zná. Nicméně z rozhovoru vyplynulo, že všichni respondenti znají Skype a Facebook. Někteří si navíc k mému překvapení vzpomněli na spolužáky.cz, lidé.cz, Instagram, Messenger, Youtube, LinkedIn, Twitter. U přímého používání sociálních sítí docházelo mimo Facebook k odlišným zkušenostem. Nicméně každý z respondentů používá alespoň dvě sociální sítě. Kateřina jich dokonce využívá hned několik: „*Tak na Instagram si dáváme, dál Twitter, ten se používá vyloženě jako Facebook bych řekla. LinkedIn, no tak mám tam ten životopis, kvůli mému zaměstnání, no co ještě... a Facebook*“, dále ve výpovědi ještě zmínila, že využívá Skype. K našemu překvapení z rozhovorů plyne, že senioři se zajímají o různé typy sociálních sítí a snaží se udržet krok se svými dětmi a vnoučaty.

DVO2: Co vede seniory k zakládání osobních profilů na sociálních sítích (Facebooku) a jaké jsou jejich prvotní zkušenosti?

- **Kategorie č. 2:** kontakt s lidmi

Kódy:

být v kontaktu s lidmi

ve spojení s rodinou

získat informace

přehled o vnoučatech

zvědavost

U všech respondentů se objevila odpověď, že důvodem k založení sociální sítě byl kontakt s lidmi. Jak píše například respondent Jindřich: „*No vedlo mě k tomu, protože mně to přišlo, že je to dobřej nápad bejt v kontaktu s lidma, se ktorejma, na který třeba nemám telefon a najednou se objevej na tom Facebooku, takže vlastně se s nima můžu jakýmkoli způsobem zkontaktovat*“. Pro seniory by tedy sociální sítě mohly být místem k udržování kontaktu s blízkými osobami a s rodinou. Důkazem toho může být i respondentka Vlasta, která v minulém roce hojně využívala volání zdarma přes Skype,

aby se mohla spojit se svou vnučkou v zahraničí: „*využívala jsem to k tomu, že jsme se viděly, že jsme si povídaly, jak se má, jak se jí daří a prostě ten kontakt byl velice krásný*“. Pokud bychom nahlédli do textu výše, dostali bychom se ke shodě výsledků u výzkumu od Kamrádkové (2011), podle něhož senioři také používají sociální sítě především ke komunikaci.

- **Kategorie č. 3:** doslech a zprostředkování sociálních sítí od členů rodiny

Kódy:

vnučka

syn

dcera

děti

Respondenti uváděli, že se o sociálních sítích dozvěděli od členů rodiny, přesněji od vnučky, syna, dcery a dětí. Vlasta říká: „*No, sledovala jsem svoje vnoučata, který při návštěvě babičky často se přátelily víc s mobilem, než teda s babičkou, tak jsem se o to zajímala a koupila jsem si takový první telefon a vnuk mi řekl: ‚babi, vždyť ty sis koupila chytřej telefon, tak proč na tom nemáš třeba Facebook?‘*“ Sociální sítě pořizoval třem respondentům nějaký člen rodiny. Výjimkou byla respondentka Kateřina, která si s prvotním přihlášením na sociální síti poradila sama, jak říká: „*Ty návody jsou tam tak blbuvzdorný, že nebylo nad čím přemýšlet.*“ Z odpovědí na další tazatelské otázky spadajících pod tuto dílčí otázku jsme se dozvěděli, že většina respondentů by při prvním přihlášení nic neměnila, prý bylo první přihlášení přehledné. Avšak většina z nich také uvedla, že jim sociální síť založil někdo jiný, tudíž můžeme usuzovat, že si s prvním přihlášením nevěděli rady. Jediný Jindřich uznává, že by ocenil: „*no, že bych tomu mohl hned nějak rozumět, nebo že by mi to napovídalo ty možnosti*“. V souvislosti s tím by dle výzkumu jeden jediný respondent ocenil jednodušší návod, k tomu by pak mohly napomoci příručky, které zmiňuji v textu výše. Zajímavým řešením by v tom případě mohl být i prototyp určený pro starší uživatele, jehož popisuje Gonçalo Gomez (2014), již zmíněný v teorii výše.

- **Kategorie č. 4:** postupné seznamování se sociální sítí

Kódy:

průběžně jsem se orientoval

jak tam přidat fotky

zkouším sama
co jsem kde našla
brouzdání

Z rozhovorů lze tvrdit, že si senioři následným používáním sociální sítě procházeli sami. Všichni uvádí, že k určitým krokům docházeli postupně, vyhledávali si možnosti a otevírali si nové položky, na které v průběhu surfování narazili. Vlasta odpovídala: *„No nevím, no tak prostě jako orientovala, tak jak to postupně se nabalovalo. Spíš takovým jako orientováním, brouzdáním, co jsem kde našla, co se dá teda využít.“*

Znamená to tedy, že respondenti k učení na sociálních sítích nepotřebovali odborné příručky ani počítačové kurzy.

DVO 3: Jaké aplikace a funkce senioři na Facebooku nejčastěji a nejraději využívají?

- **Kategorie č. 5: sdílení fotografií**

Kódy:

fotky mých vnoučat
fotky z dovolené
rozesílám k Vánocům
dávám fotky

Z rozhovorů plyne, že každý z respondentů sdílí na svém facebookovém profilu fotky. Alena odpovídala: *„No, tak většinou opravdu jenom nějaký fotky mých přátel, nebo vnoučat“*. Kateřina nejčastěji sdílí informace: *„Ze soukromého života zřejmě, z dovolených s přáteli.“*

Zajímavé také bylo, že tři ze čtyř respondentů sdílí na svém profilu obsahy s politickým podtextem. Například Vlasta říká: *„nevím jakým způsobem jsem klikla do skupiny: Zeman na hrad, takže teda sleduji tuhle skupinu, protože mi automaticky tam chodí“*, pro porovnání Kateřina říká: *„poslední móda je, že nejsem vůbec rasista, ale nemám ráda muslimy“*. Nejčastěji komentují příspěvky ve skupinách, ve kterých jsou členy nebo sdílí i videa s politickou tematikou. Dalšími oblíbenými aktivitami přes Facebook byla u respondentů videa, sdílení různých článků a příspěvků. Jindřich: *„prostě nějaký i videa třeba žejo, když je tam třeba nějaký video, tak to prohlídnu žejo, když je to zajímavý žejo, ne že jenom fotografie žejo... videa, prostě cokoli“*. Někteří z nich mají

zkušenosti i s aplikací události: „vnučka mě pozvala na oslavu, tak samozřejmě jsem ji odpověděla, že se zúčastním“, říká Alena. Velmi oblíbené jsou samozřejmě i komunikační nástroje. Tak například Vlasta nejraději komunikuje s kamarádkami a s vnoučaty.

DVO4: V čem senioři vnímají pozitiva a negativa sociálních sítí a konkrétně Facebooku?

- **Kategorie č. 6:** pozitiva versus negativa sociálních sítí

Kódy:

osobní údaj

zneužívat

kontakt s lidmi

komunikace

veřejně dávat

Ani jeden z dotazovaných se během svého působení na sociální síti neseťkal s žádným druhem rizika sociálních sítí. Senioři si ale uvědomují, že je v současné době na sociální síti mnoho rizik, nejčastěji uvádí jako příklad zneužití osobních údajů. Alena říká: „Dávám si pozor při nějakém příspěvku, aby to opravdu viděli jenom moji přátelé, ale nevím no, v současné době je to trošku takový složitý, protože hodně lidí se toho bojí, aby tam uvádělo svoje osobní data. Je fakt, že je to na pováženou“. Každý z respondentů si je vědom možnosti nastavení soukromí na Facebooku. Tři respondenti tuto aplikaci používají a aktualizují si jí. Například Kateřina tvrdí: „Někdy si vyberu, že třeba některý jedinec to nesmí vůbec vidět a podobně...“ Jedna z respondentek zatím ale nepovažuje za důležité si nastavení soukromí spravovat. Vlasta říká: „všimla jsem si té možnosti, ale zatím jsem k tomu ještě nedošla“, dále u jiné otázky tvrdí: „Já jsem si nikdy, protože jsem ze starší generace, ty rizika neuvědomovala“.

Všichni se během surfování na Facebooku setkali s nějakým druhem reklamy. S touto situací nakládají obdobně, na reklamu nijak nereagují. To by v tuto chvíli vyvracelo tvrzení od Vágnerové (2008) o tom, že se senioři dají snadněji přesvědčit.

Mezi výhody naopak zařadili komunikaci, přehled o vnoučatech a volání zadarmo. Komunikaci řadí na první místo ve svém výčtu výhod i Lacko (2014). Jindřich: „Tak výhoda je právě to, že at' jsem, kde jsem, tak mi tam vlastně ty známí posílají nějaký ty

příspěvky, nějaký fotografie nebo prostě nějaký akce, kde jsou, takže tuhle, že jsem v kontaktu se svejma znamejma, s dětma“. Mezi odpověďmi bylo uvedeno i tvrzení spočívající ve výhodě při pozorování svých zaměstnanců. Ovšem také bylo podotknuto, že to může být naopak i nevýhoda. O problematice pozorování zaměstnanců hovoří i výše zmíněný Lacko (2014), čímž se nám potvrzuje teorie i v praxi.

DVO 5: Kolik času senioři tráví na sociálních sítích (Facebooku)?

- **Kategorie č. 7:** každodenní užívání sociální sítě a k tomu přidružené riziko závislosti

Kódy:

velice často

každý den

denně

je to zábava

jsem závislá

Respondenti používají sociální sítě každý den a to několik hodin. Čas, který na sociální síti tráví, považují za svůj volný čas. Například Alena odpovídala: *„No, samozřejmě denně, ale většinou teda jako chvilku dopoledne a potom večer“.* Vlasta dokonce i uvádí: *„Jsem závislá, protože ted' mi na přechodnou dobu na tři dny nešel internet, protože využívám jenom přes internet doma Facebook. Nemám internet v mobilu. Tři dny mi nešel a prostě bylo to ohromný neštěstí, myslela jsem, že se musím jít napojit k sousedům.“* Z této výpovědi nelze tvrdit, že by Vlasta byla závislou, nicméně ukazuje se tu jeden z příznaků závislosti, kterým je neklid a podrážděnost v situacích, kdy nemůžeme využít počítač, tak jak uvádí Röhr (2015) v textu výše. Opačný názor na závislost má Jindřich: *„já teda určitě ne, protože já nejsem závislovej člověk jo, to já si nezvyk“.* O závislosti se zmiňují i ostatní respondenti, kteří přiznávají, že je to velké riziko a mohlo by se úzce týkat i jejich věkové kategorie. Velmi zajímavý názor měla respondentka Kateřina: *„Pokud se v naší věkové kategorii lidi zase stanou nepohyblivý, tak tam potom je to riziko závislosti“.* Na tuto problematiku narazili i senioři ve výzkumu od Larssona (2013), který je uveden v textu výše. Ti totiž uváděli, že pokud by byli v budoucnu upoutáni doma se zdravotním postižením, uklidňoval by je fakt, že se z domova mohou připojit na svou sociální síť. Lze tedy uvažovat nad

myšlenkou, že už by v poslední době tolik diskutovanou závislostí na sociálních sítích nemusely být ohrožené jen děti, nýbrž i senioři.

Shrnutí

Výzkumné šetření nám umožnilo náhled do způsobu užívání sociálních sítí seniory. Mezi jejich nejvíce oblíbené sociální sítě patří Facebook a Skype. Můžeme tvrdit, že za počáteční motiv vedoucí k zakládání profilu na sociální síti považují skutečnost být v kontaktu s lidmi. Udržovat tedy vztah se svou rodinou a s přáteli.

Prvotní zkušenosti se sociální sítí byly u respondentů obdobné. Tři z nich potřebovali při založení profilu pomoc od svých rodinných příslušníků. Nicméně všichni uvádí, že se na Facebooku po prvním přihlášení orientovali postupnými kroky sami a většina z nich usuzuje, že není za potřebí jednoduššího ovládání Facebooku.

Nejčastěji využívají senioři na sociálních sítích možnost sdílení fotek. Za důležité také považují komunikační nástroje. Valná většina z nich je součástí nějaké politické facebookové skupiny, kde ráda sdílí na profilu své politické názory. Populární jsou mezi respondenty také videa.

Za velmi důležité považujeme, že se ani jeden z respondentů prozatím nesetkal s žádným rizikem sociálních sítí, avšak většina z nich si uvědomuje, jaká rizika by se zde mohla vyskytovat. Za rizika považují například sdílení osobních informací, z tohoto důvodu většina z nich využívá na Facebooku nastavení soukromí. Každý z respondentů se mimo jiné na Facebooku setkal s nějakým druhem reklamy. Tuto situaci řeší respondenti též stejným způsobem, tedy nereagováním.

Naopak za kladné stránky sociálních sítí považují respondenti právě již zmíněný kontakt s lidmi, komunikaci, přehled o vnučatech a bezplatnost služby.

Z analýzy dat také vyplynulo, že senioři používají své sociální sítě (především Facebook) každý den a jejich časová dotace se pohybuje v řádech hodin. Polovina respondentů dokonce i tvrdí, že je na sociálních sítích závislá.

Závěr

Práce se zabývá způsobem užívání sociálních sítí seniory. Téma sociálních sítí obecně je velmi aktuální, my jsme náš cíl záměrně směřovali k méně probádané věkové skupině uživatelů. V části věnující se teorii jsme se pokusili nastínit současné možnosti ve využívání sociálních sítí a představit doposud prozkoumané oblasti v této tématice. V praktické části jsme využili kvalitativního průzkumného šetření a analyzovali jsme data získaná pomocí rozhovorů se čtyřmi respondenty.

Záměrem práce bylo prozkoumat, jakým způsobem používají senioři sociální sítě. Dle našeho pohledu byl cíl naplněn, získali jsme odpovědi na stanovené dílčí výzkumné otázky, tudíž jsme získali potřebné informace, díky kterým jsme si mohli dotvořit ucelený náhled na způsob užívání sociálních sítí seniory. Nicméně průzkum by mohl být zcela určitě rozšířen větším množstvím dat, která by se následně mohla využít k podrobnější analýze.

Zajímavé by bylo věnovat se v budoucnu závislosti na sociálních sítích, jelikož z průzkumného šetření vyplynulo, že většina respondentů si uvědomuje riziko závislosti a někteří z nich se dokonce považují za závislé. Možná právě proto by s přihlédnutím k sociální pedagogice stálo za zvážení, zdali jsou pro seniory dostupné varianty trávení volného času dostatečně pestré a různorodé. V našem zájmu by však nemělo být odvracení seniorů od této možnosti trávení volného času, nýbrž podpora i jiných kompenzačních variant.

Dále z průzkumu plyne, že senioři věnují svůj volný čas sociálním sítím především proto, aby byli v kontaktu s rodinou a s přáteli. Nejčastěji se tedy věnují komunikaci, sdílení fotografií a zážitků. Z těchto důvodů by bylo užitečné zabývat se problematikou výhod a rizik sociálních sítí u seniorské skupiny uživatelů. Většina z respondentů má povědomí o rizicích sociálních sítí, i když se konkrétně s žádným z nich osobně nesešli. Z pohledu sociální pedagogiky by mohlo být efektivní směřovat v praxi preventivní programy v oblasti kyberšikany a manipulace i na uživatele s vyšším věkem.

Valná většina dotazovaných se na Facebooku hojně věnuje také politickým debatám. Tento jev by mohl být též dalším poutavým tématem k budoucímu bádání.

Zdroje

BOČKOVÁ, L.; HASTRMANOVÁ, Š.; HAVRDOVÁ, E. *50+ aktivně: fakta, inspirace a rady do druhé poloviny života*. Praha: Respekt Institut, 2011. ISBN 978-80-904153-2-4.

BURDOVÁ, E.; TRAXLER J. *Bezpečně na internetu*. Praha: Středočeský kraj ve spolupráci se Vzdělávacím institutem Středočeského kraje (VISK), 2014. ISBN 978-80-904864-9-2.

BURIAN, P. *Internet inteligentních aktivit*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5137-5.

DĚDIČEK, D. *333 tipů a triků pro Facebook*. Brno: Computer Press, 2010b. ISBN 978-80-251-2963-0.

DĚDIČEK, D. *Facebook: jednoduše*. Brno: Computer Press, 2010a. ISBN 978-80-251-3196-1.

DESSAINT, M. P. *Nezačínajte stárnout*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-255-6.

DIGGINS, I.; RÍSQUEZ, A.; MURPHY, M. From the field. *ELearning Papers* [online]. elearningeuropa.info, 2011, no. 26 [cit. 2016-11-14]. ISSN 1887-1542. Dostupné z: http://www.elearningeuropa.info/sites/default/files/asset/From-field_26_2.pdf

ECKERTOVÁ, L.; DOČEKAL, D. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5.

GOMEZ, G. et al. Designing a Facebook Interface for Senior Users. *The Scientific World Journal*. [online]. Hindawi Publishing Corporation, 2014, ID 741567, 8 p. [cit. 2016-12-8]. ISSN:1537-744X.

Dostupné z: [file:///C:/Users/User/Downloads/Gomes%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Gomes%20(2).pdf)

GRUSS, P. *Perspektivy stárnutí: z pohledu psychologie celoživotního vývoje*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-605-6.

HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008. 2. aktualiz. vyd. ISBN 978-80-7367-485-4.

HUŠKOVÁ, L. Jak se daří Facebooku v ČR? *Newsfeed.cz* [online]. 2016b [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <http://newsfeed.cz/jak-se-dari-facebooku-v-cr/>

HUŠKOVÁ, L. V 1. čtvrtletí 2016 stoupl počet uživatelů Facebooku na 1,65 miliard. *Newsfeed.cz* [online]. 2016a [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <http://newsfeed.cz/v-1-ctvrtletí-2016-stoupl-pocet-uzivatelu-facebooku-na-165-miliard/>

CHATFIELD, T. *50 myšlenek, které musíte znát. Digitální svět*. Bratislava: Slovart, 2013. ISBN 978-80-7391-720-3.

KALVACH, Z. A KOL. *Geriatric a Gerontologie*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0548-6.

KAMRÁDKOVÁ, K. Průzkum práce seniorů s počítačem a Internetem. *Knihovna plus* [online]. 2011, č. 2 [cit. 2016-11-07]. ISSN 1801-5948. Dostupné z: <http://oldknihovna.nkp.cz/knihovnaplus112/kamrad.htm>

KIRKPATRICK D. *Pod vlivem Facebooku: příběh z nitra společnosti, která spojuje svět*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-3573-0.

KOHOUT, R.; KARCHŇÁK, R. *Bezpečnost v on-line prostředí*. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, 2016. ISBN 978-80-260-9543-9.

KOPECKÝ, K. *Moderní trendy v elektronické komunikaci*. Olomouc: Hanex, 2007. ISBN 978-80-85783-78-0.

KOPECKÝ, K. Romance Scams opět řadí – terčem jsou tradičně senioři. *E-bezpečí* [online]. E-Bezpečí: Centrum PRVoKpDf UP, 2016 [cit. 12. 11. 2016]. ISSN: 2336-1360. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sociotechnika/1156-romance-scam>

- KOPECKÝ, K.; SZOTKOWSKI, R.. *Nebezpečné komunikační techniky spojené s ICT pro ředitele základních a středních škol*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4555-7.
- KOZÁKOVÁ, Z.; MÜLLER, O. *Aktivizační přístupy k osobám seniorského věku*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1552-6.
- KOŽÍŠEK, M.; PÍSECKÝ V. *Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5595-3.
- KRÁL M.; KRÁL D. *Komunikace na počítači pro seniory*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5812-1.
- KRÁL, M. *Bezpečný internet: chraňte sebe i svůj počítač*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5453-6.
- KULHÁNKOVÁ, H.; ČAMEK J. *Fenomén facebook*. Kladno: BigOak, 2010. ISBN 978-80-904764-0-0.
- LACKO, D. *Sociální sítě – fenomén 21. století aneb Facebook slaví deset let*. iDNES.cz [online]. MAFRA a.s., 2014 [cit. 2016-10-18]. Dostupné z: <http://davidlacko.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=394899>
- LALÍK, M. *Práce s počítačem pro seniory*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4136-9.
- LARSSON et al. Participation in social internet-based activities: Five seniors' intervention processes. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*. [online]. Informa Healthcare, 2013, no. 20, pp. 471–480 [cit. 2016-11-18]. ISSN 1651-2014. Dostupné z: [file:///C:/Users/User/Downloads/Larsson%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Larsson%20(1).pdf)
- LOKAJ, J. et. al. *V pasti: Ochrana seniorů před nástrahami moderních technologií*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-525-7.
- MAREŠ, J. *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0174-8.
- MAX, H.; RAY, T. *Skype: kompletní průvodce*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2123-1.

MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkum*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

MÜHLPACHR, P. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova univerzita v Brně – Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-210-3345-2.

MUÑOZ, C.; TOWNER, T. Back to the “wall“: Facebook in the college classroom. *First Monday* [online]. University of Illinois at Chicago University Library, 2011, vol. 16, no. 12 [cit. 2017-01-18]. ISSN 1396-0466. Dostupné z: <http://firstmonday.org/article/view/3513/3116>

PACOVSKÝ, V. *O stárnutí a stáří*. Praha: Avicenum, 1990. ISBN 80-201-0076-8.

PAVLÍČEK, A. *Nová média a sociální síť*. Praha: Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-245-1742-1.

PAVLÍČEK, A. *Nová média a web 2.0*. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1272-3.

PECINOVSKÝ, J. *Internet pro seniory*. Brno: ComputerPress, 2014. ISBN 978-80-251-4309-4.

PETŘKOVÁ, A.; ČORNANIČOVÁ R. *Gerontagogika: úvod do teorie a praxe edukace seniorů*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 9788024408798.

POKORNÁ, A. *Komunikace se seniory*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3271-8.

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Nové, rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

PŘIBYL, H. *Lidské potřeby ve stáří*. Praha: Maxdorf, 2015. ISBN 978-80-7345-437-1.

RÖHR, H. P. *Závislost: jak ji porozumět a jak ji překonat*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0927-0.

SAK, P.; KOLESÁROVÁ, K. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3850-5.

STRAUSS, A. L.; CORBIN, J. M. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.

STUART-HAMILTON, I. *Psychologie stárnutí*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-274-2.

ŠANC, M. *Internet pro seniory: přívětivý průvodce krok za krokem*. Brno: Computer Press, 2006. ISBN 80-251-1315-9.

ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

ŠEVČÍKOVÁ, A. a kol. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: ve spolupráci s Masarykovou univerzitou vydala Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5010-1.

ŠVAŘÍČEK, R.; ŠEDOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie pro obor penitenciární péče*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. ISBN 978-80-7372-307-1.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VÁŽANSKÝ, M.; SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-901737-9-9.

ŽUMÁROVÁ, M.. *Subjektivní pohoda a kvalita života seniorů*. Prešov: Akcent print, 2012. ISBN 978-8089295-43-2.

Příloha A: Ukázka rozhovoru s respondentkou

Výzkumník: Dobrý den.

Vlasta: „*Dobrý den.*“

Výzkumník: Dobrý den, tak dneska si tedy rozebereme nějaké ty otázky k tomu našemu výzkumu, s tím, že bych začala hned první otázkou.

Vlasta: „*Ano.*“

Výzkumník: První otázka zní: jaké druhy sociálních sítí znáte?

Vlasta: „*No, využívám Facebook a využívám Skype.*“

Výzkumník: A jaké třeba jen znáte? Nemusíte je využívat.

Vlasta: „*No, já jich moc neznám. Nějaký ty Lidé jsem používala, nebo v prvopočátku používala, takhle honem si nevzpomenu.*“

Výzkumník: Stačí, takhle mi stačí, děkuji. Takže jste říkala, že využíváte Skype, Facebook a ještě něco?

Vlasta: „*Ne.*“

Výzkumník: Skype a Facebooku, výborně a k čemu například využíváte Skype?

Vlasta: „*Ke komunikaci s přátelima, s kamarádkama a v minulém roce jsem ho využívala po celý rok velice intenzivně, neboť jsem měla svoji vnučku v Austrálii. A využívala jsem to k tomu, že jsme se viděly, že jsme si povídaly, jak se má, jak se jí daří a prostě ten kontakt byl velice krásný.*“

Výzkumník: Dobře, děkuji, to je pochopitelné.

Výzkumník: K další otázce, jestli byste mi mohla popsat, co Vás vedlo k založení profilu na sociální sítí, popřípadě klidně na tom příkladu přímo na Facebooku?

Vlasta: „*Vedlo mě k tomu to, že jsem odcházela do důchodu, že jsem k práci využívala počítač, takže jsem takový ten základ toho ostychu měla za sebou. No a k využití toho volného času, nebo spíš toho času pro odpočinek, pro takovou i duševní nějakou a k využití nějakých mozkových závitů.*“

Výzkumník: Ehm, děkuji. A kde a od koho jste se dozvěděla o sociálních sítích?

Vlasta: „*No, sledovala jsem svoje vnučata, který při návštěvě babičky často se přátelily víc s mobilem, než teda s babičkou. Tak jsem se o to zajímala a koupila jsem si takový první telefon a vnuk mi řekl: ,babi, vždyť ty sis koupila chytřej telefon, tak proč ty na tom nemáš třeba Facebooku?‘“*

Výzkumník: Takže to byla tedy ta první motivace, proč si Facebook založit?

Vlasta: „*Ano.*“

Výzkumník: Ehm, děkuji. A jakým způsobem jste se naučila na sociálních sítích, popřípadě přímo na tom Facebooku. Vedl Vás u toho někdo?

Vlasta: „*První založení mi udělal vnuk, a pak už jsem se prostě tak jako zorientovala sama. No, spíš takovým tím mým stařeckým bádáním.*“

Výzkumník: Dobře, děkuji. Mohla byste mi pospat, jak pro Vás bylo obtížné, či snadné se na té sociální síti zaregistrovat? Přímo na tom Facebooku například?

Vlasta: „*No, tak to zaregistrování mi udělal ten můj vnuk. S mým samozřejmě souhlasem ty data, který jsem já uznala, že tam může vložit, no. A jinak už prostě to šlo samo.*“

Výzkumník: Děkuji a jakým způsobem jste se poprvé orientovala na sociální síti, přímo na tom Facebooku? Myslím již po tom přihlášení.

Vlasta: „*No, nevím, no tak prostě jako orientovala, tak jak to postupně se nabalovalo. Spíš takovým jako orientováním, brouzdáním, co jsem kde našla, co se dá teda využít.*“

Výzkumník: Ano, takže jste to tedy zkoušela postupně.

Vlasta: „*Ano, takovej samouk, to je právě to hezký a zajímavý.*“ (vlídný úsměv)

Výzkumník: Ano, děkuji mockrát. (vlídný úsměv)

Výzkumník: Teď se zeptám na poslední otázku z tohoto okruhu. Co byste na sociálních sítích, nebo přímo na Facebooku při prvním prohlášení ocenila? Pokud byste třeba ocenila nějaké lepší provedení při tom prvním přihlášení, aby to pro Vás bylo jednodušší...?

Vlasta: „*Ne, ani bych nic neměnila, mně to prostě vyhovovalo a vyhovuje.*“

Výzkumník: Dobře, děkuji. Další otázka zní: k jakým činnostem nejčastěji využíváte přímo Facebook?

Vlasta: „*No, tím, že sleduji své kamarádky, jakou provozují činnost, co dělají, jak se mají, kde byly na výletě. Fotografie mi posílají, prostě spíš k takovému tomu bezprostřednímu kontaktu s těma mejma nejbližšíma a kamarádkama. No, možná to využívám i k orientaci i nějakých těch politických. Jak bych to řekla? Události.*“

Výzkumník: Ano, děkuji. Tudiž s kým nejčastěji a nejraději komunikujete na Facebooku?

Vlasta: „*No, právě s kamarádkama, s vnoučatama, a to je tak asi všechno. No a sleduji některý ty události.*“

Výzkumník: Ehm, dobře, to mi stačí, děkuji. A jaký druh informací/obsahů na Facebooku sdílíte?

Vlasta: „*No, tak já se prezentuji hodně svojí činností, svojí zábavou. Například pečou perníkový chaloupky, tak jim to rozesílám k Vánocům, aby se potěšili.*“

Výzkumník: To musí být krásné. (smích)

Vlasta: „*To je krásný.*“ (smích)

Výzkumník: Děkuji. Jakou aplikaci jste na Facebooku využívala jako první a proč, pamatujete si?

Vlasta: „*Nepamatuji si.*“

Výzkumník: Nepamatujete, to nevadí, děkuji. Jaké služby umíte na Facebooku využívat a jaké z nich využíváte nejvíce, proč?

Vlasta: „*No, hlavně využívám Messengar, přes který volám hodně, píšu. Co ještě tam využívám? Skype, skypuju přes mobil. No, prostě tyhle asi tři věci.*“

Výzkumník: A jak jste například říkala, že jste součástí nějaké skupiny, tak byla jste někdy součástí i toho, že jste se podílela na založení nějaké skupiny?

Vlasta: „*Ano. Nevím, jakým způsobem jsem klikla do skupiny: Zeman na hrad (smích), takže teda sleduji tuhle skupinu, protože mi automaticky tam chodí. Podobná skupina se motala kolem pana Babiše. Ne, že bych byla jejich fanynka, ale spíš zajímají mě názory kolem pana prezidenta, jak se prostě lidi, jak k němu inklinují nebo ne. To samé k panu Babišovi, kolem jeho EET a tak dále. Samozřejmě, že když mě dostaly svým způsobem do takovýho vytočení, takže jsem se k nim připojila a napsala.*“

Výzkumník: Výborně, tudíž využíváte vlastně i skupiny.

Vlasta: „*Využívám.*“

Výzkumník: A Ještě bych se chtěla zeptat, jestli například využíváte i aplikaci události. Jestli jste se někdy zúčastnila nějaké události, která byla nějakým způsobem sdílena na Facebooku?

Vlasta: „*Jen tak někdy pro legraci, protože mám napojení na svoji vnučku, no a ta je prostě taková šoumenka. Takže občas tam dá nějakou událost, takže se k tý události jenom pro legraci připojím, abych ji prostě dala na vědomí, že chci taky žít (smích), ale už to dál nerealizuju.*“

Výzkumník: Určitě, abyste byly v kontaktu, děkuji. (smích)

Výzkumník: A setkala jste se někdy na sociální síti, popřípadě přímo na Facebooku s nějakým druhem reklamy a pokud ano, jak jste s tím naložila?

Vlasta: „*Setkala, protože někdy si tam něco čtu a do toho mi naskočí. Kdysi jsem si koupila přes internet nějaký hrnce, nebo spíš papíňák a ten už mě otravuje půl roku.*“ (smích)

Výzkumník: Ano a jak to tedy potom řešíte?

Vlasta: „*Ihned hledám, jestli reklamu přeskočit.*“

Výzkumník: Ano, děkuji. A v čem pro Vás sociální sítě, nebo přímo příklad na Facebooku, představují výhody?

Vlasta: „*V čem výhody? Právě v tom volání zadarmo třeba. V tom, že se ráno podívám, jak se kdo probudil, v kolik hodin už píšou, jak jsou závislý, jestli podobně jako já. A sleduji třeba přes Messengar připojení vnoučat, který třeba odcestujou někam, zda jsou živý a v pořádku. Pokud zjistím, že před patnácti minutama využívala Messengar, tak vím, že je všechno pořádku a jsem klidná, právě třeba pro tohle uklidnění.*“

Výzkumník: Takže tudíž si je i tímto způsobem vlastně trochu pohlídáte.

Vlasta: „*Ano*“

Výzkumník: Děkuji.

Vlasta: „*To je úděl babičky.*“ (smích)

Výzkumník: (smích)

Výzkumník: Co například považujete za rizika a negativa sociálních sítí, popřípadě přímo na tom Facebooku?

Vlasta: „*Já jsem si nikdy, protože jsem ze starší generace, ty rizika neuvědomovala, tudíž jsem k tomu přistupovala, že poskytuji to jenom svejm kamaradkam a znamejm, který se na mě napojí. Ale teďkom třeba z televize a různých těch se dovidám a vlastně si uvědomuji, že je možnost to zneužít.*“

Výzkumník: A setkala jste se například s nějakým takovým příkladem, takového rizika na sociální sítí?

Vlasta: „*No, setkala právě jenom. No, já osobně ne, ale z tý televize, když dávali příklad, že prostě zrovna třeba při hledání té dívenky, kdo jí volala, jak jí volal, o co usiloval ten dotyčnej.*“

Výzkumník: Ehm, děkuji. A naposledy ze zeptám. Teď poslední otázka k mému okruhu. Jaké máte povědomí o možnosti nastavení soukromí na Facebooku?

Vlasta: „*No, všimla jsem si té možnosti, ale zatím jsem k tomu ještě nedošla. Ale myslím si, že to využívají moje vnoučata, protože zřejmě ne všechno to, co já tam dávám, je pro ně vhodný a chtějí vědět.*“ (smích)

Výzkumník: Dobře děkuji, ono to ani není na škodu. Děti také chtějí mít nějaké své soukromí. (smích)

Výzkumník: Teď se Vás už jen zeptám: jak často sociální sít, popřípadě přímo Facebook navštěvujete?

Vlasta: „Denně, první probuzení se teda podívám, zda teda moje kamarádky se taky probudily (smích) a jsou v pořádku. A jinak celý den, celý den, jakmile mám chvíli, tak se prostě podívám, co je nového. Někdy víc, jak televizi.“

Výzkumník: Ehm, někdy více jak televizi. A kolik hodin na té sociální síti, třeba přímo na tom Facebooku, daný den trávíte?

Vlasta: „To se nedá spočítat.“ (smích)

Výzkumník: Nedá spočítat. (smích)

Vlasta: „Nedá“

Výzkumník: Tudíž to může být klidně v průběhu celého dne?

Vlasta: „Ano, až někdy lituji, kolik času jsem promarnila, co jsem mohla vykonat užitečnějšího.“ (smích)

Výzkumník: Dobře, děkuji. Teď se Vás zeptám: v jaké části dne nejčastěji využíváte sociální síte i například Facebook a považujete tuto část dne za Váš volný čas, či za pracovní?

Vlasta: „Používám to za volný čas. Nejvíce to využívám, když není nic vhodného v televizi, tak jako k tomu, že si projedu po Facebooku něco, nebo napíšu a komunikuji a jinak je toho strašně moc, moc moc, až jsem závislá.“

Výzkumník: Děkuji, to mi stačí. A máte nějaké povědomí právě o závislosti na sociálních sítích?

Vlasta: „Ano, samozřejmě mám a jsem závislá.“ (smích)

Výzkumník: Jste závislá? (smích)

Vlasta: „Jsem závislá, protože teď mi na přechodnou dobu na tři dny nešel internet, protože využívám jenom přes internet doma Facebook. Nemám internet v mobilu. Tři dny mi nešel a prostě bylo to ohromný neštěstí, myslela jsem, že se musím jít napojit k sousedům.“ (smích)

Výzkumník: Tomu rozumím, to muselo být obtížné. (smích)

Vlasta: „A chápu už moje vnoučata, že to teda takhle využívají.“

Výzkumník: Tak je to hodně populární teď a moderní, tak proč ne.

Výzkumník: Tak já Vám mnohokrát děkuji za rozhovor, zvládla jste to skvěle. Už jsme úplně u konce, takže ještě jednou Vám děkuji. (vlídný úsměv)

Vlasta: „Já taky děkuji, bylo to příjemný. Mějte se hezky a ať se Vám práce zdaří.“ (vlídný úsměv)

Výzkumník: Děkuji.